

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу французької мови**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
В.о. зав. кафедри
Наталя КОСМАЦЬКА
«__» _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ

**на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності 035 «Філологія»
на тему: «Психолінгвістичні механізми впливу та маніпуляції у
французькому політичному дискурсі та засоби їхньої передачі українською
мовою»**

Виконав: студент 2 курсу, групи ЛФ-01мп

Роман ТИМОФЄЄВ _____

Науковий керівник:

к. психол. наук, ст. викладач КТППФМ

Інна ЦИМБАЛ _____

Рецензент:

д. філол. н., професор, професор КТППАМ

Артур ГУДМАНЯН _____

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з
праць інших авторів без
відповідних посилань
Студент _____

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу французької мови**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Спеціальність (спеціалізація) – 035 Філологія (035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ Наталя КОСМАЦЬКА

«__» _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту**

Романа ТИМОФЄЄВА

1. Тема дисертації «Психолінгвістичні механізми впливу та маніпуляції у французькому політичному дискурсі та засоби їхньої передачі українською мовою», науковий керівник дисертації: Інна ЦИМБАЛ, ст. викладач каф. теорії, практики та перекладу французької мови, затверджені наказом по університету від _____.
2. Термін подання студентом дисертації: _____ 2021 р.
3. Об'єкт дослідження: актуалізація французького політичного дискурсу.
4. Предмет дослідження: психолінгвістичні механізми впливу та маніпуляції у французькому політичному дискурсі та засоби передачі психолінгвістичних методів впливу французького політичного дискурсу українською мовою.
5. Перелік завдань, які потрібно розробити:
 - 1) Розкрити суть поняття політичного дискурсу та маніпуляцій, визначити їх основні характеристики та особливості;
 - 2) Дослідити, виявити та охарактеризувати маніпулятивні стратегії, що використовуються політичними діячами;
 - 3) Виокремити засоби мови, що використовуються політичними представниками задля досягнення маніпулятивного наміру у французькому політичному дискурсі;

- 4) Визначити особливості застосування таких стратегій у повідомленнях французьких політиків, пояснити їх та запропонувати методи їх перекладу українською мовою;
 - 5) Розкрити суть поняття політичного дискурсу та маніпуляцій, визначити їх основні характеристики та особливості;
 - 6) Дослідити, виявити та охарактеризувати маніпулятивні стратегії, що використовуються політичними діячами;
 - 7) Виокремити засоби мови, що використовуються політичними представниками задля досягнення маніпулятивного наміру у французькому політичному дискурсі;
 - 8) Визначити особливості застосування таких стратегій у повідомленнях французьких політиків, пояснити їх та запропонувати методи їх перекладу українською мовою.
6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 22 джерела, серед яких виступи та публікації таких політичних представників, як Емманюель Макрон, Марін Ле Пен, Жак Ширак, Ален Жюппе, Крістоф Кастанер, Едуар Філіп та інші.
7. Орієнтовний перелік публікацій: тези на міжнародній конференції та стаття у фаховому журналі.
8. Дата видачі завдання: _____ 2021 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теоретичних передумов дослідження</i>	до _____	
2.	<i>Формування програми й методики дослідження</i>	до _____	
3.	<i>Аналіз досліджуваного матеріалу та виклад і оформлення результатів дослідження</i>	до _____	

Студент _____ Роман ТИМОФЄЄВ

Науковий керівник дисертації _____ Інна ЦИМБАЛ

РЕФЕРАТ

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та джерел ілюстративного матеріалу. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки, з яких основного тексту – 82 сторінки.

У сучасному світі людина використовує всі засоби маніпуляції в її боротьбі за існування та вплив. Як наслідок, маніпулятивні методи застосовуються чи не щодня навіть на підсвідомому рівні. Таким чином, маніпуляція є важливим важелем у повсякденному житті суспільства, де система державного управління, конфлікти інтересів, відносини представників влади є найпоширенішими явищами сучасності. Маніпулятивні методи розвиваються на свідомому та контрольованому рівні для максимально ефективного подальшого застосування у дискурсі, а саме політичному.

Актуальність теми зумовлена підвищеним інтересом дослідників до політичного дискурсу з боку наукової та політичної спільнот через маніпулятивні механізми впливу на реципієнта, цінністю роботи у подальших дослідженнях та дослідженні політичного дискурсу у інтернет-просторі, як новому методі комунікації з аудиторією.

Об'єктом нашої роботи є французький політичний дискурс.

Предметом вивчення є психолінгвістичні механізми впливу та маніпуляції у французькому політичному дискурсі та засоби передачі психолінгвістичних методів впливу французького політичного дискурсу українською мовою.

Метою дослідження є виявлення та вивчення психолінгвістичних механізмів впливу над свідомістю реципієнта, що використовуються у французькому політичному дискурсі для встановлення способів їх передачі українською мовою.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання:**

1. Розкрити суть поняття політичного дискурсу та маніпуляцій, визначити їхні основні характеристики та особливості.

2. Дослідити, виявити та охарактеризувати маніпулятивні стратегії, що використовуються політичними діячами.

3. Виокремити засоби мови, що використовуються політичними представниками задля досягнення маніпулятивного наміру у французькому політичному дискурсі.

4. Визначити особливості застосування таких стратегій у повідомленнях французьких політиків, пояснити їх та запропонувати методи їх перекладу українською мовою.

Наукова новизна. У результаті дослідження було розглянуто інтернет-простір як новий спосіб взаємодії мовця з реципієнтом, а саме публікації діячів у соціальних мережах, таких як Facebook та Twitter. Уперше були розглянуті маніпулятивні стратегії політичних діячів саме у контексті взаємодії у інтернет-просторі.

Практичне значення. Результати представленого дослідження можуть бути використані для подальших наукових розвідок присвячених франкомовному політичному дискурсу інтернет-мережі, а також є певним внеском у такі наукові дисципліни, як психологія, стилістика, лексикологія, психолінгвістика, практичний курс перекладу.

Матеріалом дослідження слугують промови та публікації Емманюеля Макрона, Марін Ле Пен, Жака Ширака, Алена Жюппе, Крістофа Кастанера, Едуара Філіппа, Жозе Бове та інших, загальною кількістю 22 джерела (загальних обсяг – 154 сторінки).

Методи дослідження. У ході нашої роботи ми використали такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, узагальнення, та власне лінгвістичні методи. За допомогою методу суцільної вибірки ми виокремили одиниці аналізу. Описовий метод дозволив здійснити інтерпретацію маніпулятивних стратегій у розглянутих повідомленнях мовця.

Контекстуальний метод допоміг визначити лінгвістичні та паралінгвістичні особливості вжитих мовних одиниць.

Апробація результатів дослідження. Основні методологічні, теоретичні і концептуальні положення апробовано на XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Current issues of modern science and practice».

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 2 публікаціях: у тезах у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції і у статті у науковому фаховому виданні категорії «Б».

Ключові слова: *політичний дискурс, маніпуляція, стратегія впливу, реципієнт, мовець, емотивність.*

APERÇU

Le mémoire de maîtrise se compose de l' introduction, de trois chapitres, de conclusions pour chacun d'eux, de conclusions générales, de listes de sources utilisées et de sources de matériel illustratif. Le volume total de l'ouvrage est de 102 pages, dont le texte principal est de 82 pages.

Dans le monde d'aujourd'hui, l'homme utilise tous les moyens de manipulation dans sa lutte pour l'existence et l'influence. En conséquence, des méthodes de manipulation sont utilisées presque quotidiennement, même à un niveau subconscient. Ainsi, la manipulation est un levier important dans la vie quotidienne de la société, où le système de l'administration publique, les conflits d'intérêts, la relation des agents du gouvernement sont les phénomènes les plus courants aujourd'hui. Les méthodes de manipulation sont développées à un niveau conscient et contrôlé pour l'application ultérieure la plus efficace dans le discours, notamment de celui politique.

L'actualité du sujet est due à l'intérêt accru des chercheurs pour le discours politique des communautés scientifiques et politiques à travers des mécanismes de manipulation pour influencer le destinataire, la valeur des recherches plus approfondies et la recherche du discours politique sur Internet en tant que nouvelle méthode de communication avec le public.

L'objet de notre travail est le discours politique français.

Le sujet de l'étude est les mécanismes psycholinguistiques d'influence et de manipulation dans le discours politique français et les moyens de transmission des méthodes psycholinguistiques d'influence du discours politique français en langue ukrainienne.

L'objectif de l'étude est d'identifier et d'étudier les mécanismes psycholinguistiques d'influence sur la conscience du destinataire, qui sont utilisés dans le discours politique français pour établir les modalités de leur transmission en langue ukrainienne.

Pour atteindre cet objectif, il est nécessaire de résoudre **les tâches** suivantes:

1. Révéler l'essence du concept du discours politique et de la manipulation, déterminer leurs principales caractéristiques.

2. Enquêter, identifier et caractériser les stratégies manipulatrices utilisées par les politiques;

3. Identifier les moyens linguistiques utilisés par les représentants politiques pour atteindre l'intention manipulatrice dans le discours politique français.

4. Identifier les caractéristiques de l'application de telles stratégies dans les messages des politiques français, les expliquer et proposer des modalités de leur traduction en ukrainien.

Nouveauté scientifique. L'étude considère Internet comme un nouveau moyen pour le locuteur d'interagir avec le destinataire, à savoir la publication de chiffres sur les réseaux sociaux tels que Facebook et Twitter. Pour la première fois, les stratégies de manipulation des politiciens ont été envisagées dans le contexte de l'interaction sur Internet.

Signification pratique. Les résultats de cette étude peuvent être utilisés pour des recherches ultérieures du discours politique francophone de l'Internet, et constituent une contribution à des disciplines telles que la psychologie, la stylistique, la lexicologie, la psycholinguistique, les cours pratiques de traduction.

Matériel de recherche. La recherche s'appuie sur des discours et publications d'Emmanuel Macron, Marine Le Pen, Jacques Chirac, Alain Juppé, Christophe Castaner, Edouard Philippe, José Beauvais et autres, soit un total de 22 sources (volume total - 154 pages).

Méthodes de recherche. Au cours de notre travail, nous avons utilisé des méthodes scientifiques générales telles que l'analyse, la synthèse, la comparaison, l'induction, la déduction, la généralisation et en fait des méthodes linguistiques. En utilisant la méthode de l'échantillonnage continu, nous avons séparé les unités d'analyse. La méthode descriptive a permis l'interprétation des stratégies de manipulation dans les messages considérés du locuteur. La méthode contextuelle a permis de déterminer les caractéristiques linguistiques et paralinguistiques des unités linguistiques utilisées.

Approbation des résultats de la recherche. Les principales résultats obtenus aux niveaux méthodologique, théorique et conceptuel ont été présentés lors de la XIVe Conférence scientifique et pratique internationale «Enjeux actuels de la science et de la pratique modernes».

Publications. Les principaux résultats de la recherche sont présentés dans 2 publications, dont 1 thèse dans un recueil de thèses de la conférence scientifique mondiale et 1 article dans une édition scientifique professionnelle de catégorie «B».

Mots clés: discours politique, manipulation, stratégie d'influence, destinataire, locuteur, émotivité.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ВПЛИВУ ТА МАНІПУЛЯЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА СПОСОБІВ ЇХ ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	16
1.1. Поняття дискурсу і його класифікації.....	16
1.2. Поняття політичного дискурсу, його характеристики і функції.....	21
1.3. Визначення поняття маніпуляції у лінгвістиці.....	27
1.4. Типи мовленнєвих маніпуляцій.....	31
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ.....	34
РОЗДІЛ 2. МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ЗАСОБИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	36
2.1. Особливості маніпулятивних стратегій у політичному дискурсі.....	36
2.2. Вербальні способи впливу та маніпуляції у політичному дискурсі.....	40
2.3. Лексичні методи маніпулятивного впливу на реципієнта у політичному дискурсі.....	44
2.4. Психолінгвістичні маніпуляції в інтернет-просторі.....	46
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ.....	53
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ВПЛИВУ У МОВЛЕННІ ФРАНЦУЗЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	55
3.1. Апеляція до почуттів єдності та страху у політичному дискурсі як головна маніпулятивна стратегія на прикладі звернень Емманюеля Макрона.....	56
3.2. Альтернативні методи впливу та маніпулятивні стратегії.....	62

3.2.1. Повтор як маніпулятивна стратегія на прикладі звернень президента Емманюеля Макрона.....	62
3.2.2. Маніпулятивні стратегії, побудовані на метафорі, порівнянні та евфемізмах.....	65
3.2.3. Протиставлення, авторитетні джерела, цитування, імперативність та вживання неологізмів й архаїзмів як механізми впливу.....	72
ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ.....	88
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	100

ВСТУП

Магістерську дисертацію присвячено дослідженню психолінгвістичних механізмів впливу та маніпуляції у французькому політичному дискурсі та способів їхньої передачі українською мовою. У сучасному світі людина використовує всі засоби маніпуляції в її боротьбі за існування та вплив. Як наслідок, маніпулятивні методи застосовуються чи не щодня навіть на підсвідомому рівні.

Таким чином, маніпуляція є важливим важелем у повсякденному житті суспільства, де система державного управління, конфлікти інтересів, відносини представників влади є найпоширенішими явищами сучасності. Маніпулятивні методи розвиваються на свідомому та контрольованому рівні для максимально ефективного подальшого застосування у необхідному дискурсі, у нашому дослідженні – політичному.

Актуальність дослідження зумовлена декількома факторами.

По-перше, в епоху глобалізації політичний дискурс еволюціонує дуже швидко, та викликає значний інтерес з боку наукової та політичної спільнот через тісний зв'язок політичного дискурсу з маніпулятивними механізмами впливу на аудиторію.

По-друге, питання реалізації маніпулятивного наміру політичних представників за допомогою психолінгвістичних засобів на різних рівнях тексту потребує подальшого дослідження через його зв'язок з когнітивним та психологічним аспектами природи людини.

По-третє, у нашому дослідженні ми акцентували увагу на використанні психолінгвістичних маніпулятивних стратегій у політичному дискурсі в інтернеті, як платформі для взаємодії маніпулятора з реципієнтом, що також може слугувати підґрунтям для нових досліджень.

Ступінь розробленості проблеми у науковій літературі. Теоретичним підґрунтям дослідження політичного дискурсу слугували праці вітчизняних й іноземних учених: Ф. С. Бацевича, М. Д. Гулей, І. В. Клименко,

О. Н. Паршиної, Р. А. Попова. Під час дослідження маніпулятивних механізмів ми послуговувалися роботами О. Д. Бойко, В. В. Воротинського, Н. С. Гармаш та інших.

Мета роботи полягає у виявленні та вивченні психолінгвістичних механізмів впливу над свідомістю реципієнта, що використовуються у французькому політичному дискурсі для встановлення способів їхньої передачі українською мовою.

Досягнення сформульованої мети вимагає розв'язання конкретних **завдань**:

1. Розкрити суть поняття політичного дискурсу та маніпуляцій, визначити їхні основні характеристики та особливості.

2. Дослідити, виявити та охарактеризувати маніпулятивні стратегії, що використовуються політичними діячами.

3. Виокремити мовні засоби, що використовуються політичними представниками задля досягнення маніпулятивного наміру у французькому політичному дискурсі.

4. Визначити особливості застосування таких стратегій у повідомленнях французьких політиків, пояснити їх та запропонувати методи їх перекладу українською мовою.

Об'єктом нашого дослідження є французький політичний дискурс.

Предметом вивчення є психолінгвістичні механізми впливу та маніпуляції у французькому політичному дискурсі та засоби передачі психолінгвістичних методів впливу французького політичного дискурсу українською мовою.

Матеріалом дослідження слугують промови Емманюеля Макрона, Марін Ле Пен, Жака Ширака, а також облікові записи у соціальних мережах таких діячів, як Ален Жюппе, Крістофа Кастанера, Едуара Філіппа, Жозе Бове та офіційний обліковий запис Єлисейського палацу, загальною кількістю 22 джерела.

Методологія дослідження зумовлена необхідністю комплексного використання таких методів: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, узагальнення, та власне лінгвістичні методи, метод суцільної вибірки, описовий та контекстуальний метод.

Наукова новизна полягає у дослідженні інтернет-простору як нового способу взаємодії мовця з реципієнтом, а саме публікацій діячів у соціальних мережах, таких як Facebook та Twitter. Уперше були розглянуті маніпулятивні стратегії політичних діячів саме у контексті взаємодії у інтернет-просторі.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати представленого у ній дослідження можуть бути використані для подальших наукових розвідок, присвячених франкомовному політичному дискурсу інтернет-мережі, а також є певним внеском у такі наукові дисципліни, як психологія, стилістика, лексикологія, психолінгвістика, практичний курс перекладу».

Апробація результатів дослідження. Основні методологічні, теоретичні і концептуальні положення апробовано на XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Current issues of modern science and practice».

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 2 публікаціях, з яких 1 тези доповідей у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції й 1 стаття у науковому фаховому виданні категорії «Б».

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (70 джерел, у тому числі 21 – іноземною мовою), списку джерел ілюстративного матеріалу (22 джерела).

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** висвітлюється теоретико-методологічні засади дослідження політичного дискурсу та маніпуляцій.

У **другому розділі** аналізуються маніпулятивні стратегії політичного дискурсу та засоби їх реалізації у засобах масової інформації, зокрема за допомогою інтернет-ресурсів.

Третій розділ присвячено аналізу психолінгвістичних стратегій впливу у мовленні французьких політичних діячів та способів їх перекладу українською мовою.

У **висновках** підбиваються підсумки дослідження.

Загальний обсяг дисертації – 102 сторінки. Основний зміст викладено на 82 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ВПЛИВУ ТА МАНІПУЛЯЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА СПОСОБІВ ЇХ ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

1.1 Дискурс і його класифікації

Феномен дискурсу (від лат. *discursus* – бігання вперед, рух, бесіда, розмова) набув широкого поширення у сучасній лінгвістиці, семіотиці, філософії, а також в англійських і французьких культурах. В українській мові немає власного еквівалента для даного слова, яке перекладається різними відповідниками, такими як «мова», «слово», «текст тощо».

Історія розвитку підходів до визначення дискурсу багата і різноманітна та має багаторічну традицію вивчення феномена у рамках філософських і лінгвістичних досліджень.

У класичній філософії терміном «дискурс» описували процес мислення, вираженого в поняттях і судженнях. У сучасній філософії постмодернізму дискурс уособлює особливу ідеологію, текстуальні функції якої спрямовані на зв'язність, цілісність і заглибленість у життя [3].

З філософської точки зору дискурс порівнюють з мовленнєвою активністю, причому відповідно до певної сфери діяльності людини і певним набором лексики. Крім цього, дискурс здійснюється за правилами семантики і граматики. Як вважає В. Б. Кашкін, термін «дискурс» вимагає визначення, яке б урахувало його функції і норми побудови, наприклад, «політичний дискурс», «медіа дискурс», «науковий дискурс» [15, с. 337-353].

На сьогоднішній день вчені виділяють три класи використання даного терміну. Перший клас стосується власне лінгвістичних навчань, де за допомогою цього терміну розширюються межі вивчення тексту, мови і діалогу. Другий клас відноситься до публіцистики і походить від французьких

структуралістів і постструктуралістів, перш за все від М. Фуко [42, с. 415]. Третій напрям пов'язують з ідеями філософа і соціолога Ю. Хабермаса. Він визначає дискурс як ідеальний вид комунікації, що не залежить від соціальних, релігійних та інших факторів і традицій, і переслідує мету критичного обговорення і обґрунтування поглядів [59, с. 77-93].

Один з найбільш відомих науковців у галузі лінгвістики ХХ століття та один із засновників Женевської лінгвістичної школи Ф. де Сосюр віддавав перевагу вивченню мови як єдиного предмета лінгвістики, при цьому протиставляючи його мовленню, під яким розумів індивідуальний і випадковий акт для вираження думок, і мовленнєвої діяльності, в якій реалізуються елементи мови-мовлення і створюються тексти [37].

У 1943 р бельгійський лінгвіст, послідовник Ф. де Сосюра, Е. Бюісанс в своїй роботі «Мова і дискурс» ввів в опозицію мова / мовлення третій компонент – дискурс, під яким розумів механізм переходу мови як знакової системи в живе мовлення. При цьому мова залишалася абстрактною системою знаків, а мовлення було процесом мовленнєвої діяльності [28, с. 208].

Так у лінгвістику тексту введено словосполучення «аналіз дискурсу», що розуміється як «послідовність пропозицій, що виголошена (або написана) однією (або більше) людиною в певній ситуації». Таким чином, ближче до кінця ХХ століття термін «дискурс» набуває нової інтерпретації, що призвело до створення в лінгвістиці і семіотиці нової дисципліни – дискурсивний аналіз.

У своїй роботі «Семіотика. Пояснювальний словник теорії мови» А. Греймас і Ж. Курте виділили одинадцять визначень дискурсу. Автори протиставили текст і дискурс, представляючи текст як висловлювання, що актуалізується у дискурсі, а дискурс як процес актуалізації тексту [7, с. 483-550].

У концепції П. Шародо також присутнє припущення про текст і дискурс як про результативний та процесуальний аспекти мовленнєвої діяльності. У своїй роботі він писав, що текст – це втілення, наочне зображення іншого мовлення, це неповторний, одиничний результат процесу, що залежить від

мовця і від умов мовлення. На думку П. Шародо, текст перетинається з безліччю дискурсів, кожен з яких, у свою чергу, належить до якогось жанру і співвідноситься з якоюсь ситуацією. Таким чином, П. Шародо під поняттям дискурсу розуміє поєднання «висловлювання» і «комунікативної ситуації» [50, с. 176].

Також у лінгвістиці феномен дискурсу вивчався з точки зору функціонально-комунікативного підходу. Спочатку поняття дискурсу позначали терміном «функціональний стиль», який визначається в працях В. В. Виноградова, Г. О. Винокура та інших як стиль текстів і відповідні їм лексичні та граматичні системи.

Великий внесок у вивчення проблеми дискурсу приніс швейцарський лінгвіст П. Серіо. У своїй монографії вчений застосовує термін «дискурс» для опису мовленнєвих процесів. В той же час П. Серіо визначає дискурс як ідеологічно обмежене висловлювання [32, с. 83-101]. Згідно з цим підходом, термін «дискурс» вживається для позначення обмежень, які накладаються на необмежену кількість висловлювань, що відносяться до певної ідеології або соціальної позиції.

П. Серіо також виділяє такі значення терміну «дискурс»:

- еквівалент поняття «мовлення», тобто будь-яке конкретне висловлювання;
- одиниця, що за розмірами більша за фразу;
- вплив висловлювання на отримувача повідомлення з урахуванням контексту висловлювання;
- бесіда як основний тип висловлювання;
- вживання одиниць мови, їх мовленнєва актуалізація;
- соціально або ідеологічно обмежений тип висловлювань, наприклад, феміністський дискурс, адміністративний дискурс, політичний дискурс;
- теоретичний конструкт, призначений для дослідження умов виробництва тексту.

Т. А. ван Дейк пояснював складність визначення цього феномена умовами його формування, а також неточним місцем дискурсу у системі категорій мови [68]. Однак, під дискурсом він розуміє певне висловлювання, зміст та форму якого визначають когнітивні установи. Основний внесок Т. А. ван Дейка полягає у створенні такої моделі дискурсу, яка представляє комунікативну подію як єдиний комплекс мовленнєвої форми, значення і дії. Вчений вивчає феномен дискурсу з точки зору функціональності та розглядає дискурс як комунікативну подію між мовцем і слухачем, що зумовлена певним часовим простором і визначеним ситуативним контекстом. Така комунікативна подія може мати форму мовлення, письма, а також містити як вербальні, так і невербальні елементи. Результати дослідження Т. А. ван Дейка досі активно використовуються лінгвістами, які вивчають феномен дискурсу.

Терміну «дискурс» дають п'ять загальних визначень:

дискурс – зв'язний текст;

дискурс – усно-розмовна форма тексту;

дискурс – діалог;

дискурс – група пов'язаних за змістом висловлювань;

дискурс – мовленнєвий твір: письмовий або усний.

В. Є. Чернявська розглядає дискурс як конкретну комунікативну подію, яка може фіксуватися в усному і письмову мовленні і відбувається під впливом когнітивних чинників, а також умов конкретного комунікативного простору [45, с. 11-22].

М. М. Миронова визначає дискурс як мовний потік, який увібрав у себе особливості історичної епохи, індивідуальні особливості комуніканта [23, с.83-91]. У роботі вченої особлива роль відводиться менталітету і національній культурі учасників дискурсу.

Г. Г. Слишкін вивчає дискурс як лінгвокультурний концепт і визначає його як предмет культури: «Як і будь-який артефакт культури, будь-яка одиниця мови або мовлення може служити основою для створення в

колективній свідомості лінгвокультурного концепту. Це стосується і дискурсу ... Дискурс буде об'єктом, а концепт – інструментом аналізу» [35, с.139].

Заслуговує на увагу позиція С. В. Коломієць у питанні визначення дискурсу, яка пропонує розглядати дискурс з позицій лінгвістики, соціолінгвістики, прагмалінгвістики та лінгвофілософії [17, с.170]. З точки зору лінгвістики дискурс – це процес вербального спілкування, в якому враховується ступінь спонтанності, тематичної зв'язності і те, наскільки зрозумілою є розмова для оточення.

Запропонований вище аналіз підходів до визначення поняття «дискурс» дозволяє виділити його характерні ознаки: комунікативне висловлювання (усне або письмове); наявність контексту; вплив прагматичних, соціокультурних, психологічних чинників; певні відносини між учасниками дискурсу; інформативність.

У рамках нашого дослідження інтерес представляють критерії класифікації дискурсів, які фокусують увагу на властивостях, що визначають сутність конкретного виду дискурсу (у нашому випадку – політичного). В основі відомих класифікацій дискурсу лежать такі ознаки: учасники; контекст (місце, умови та тематика); мета; система мовних засобів (характерні поняття і терміни).

Науковий тандем вчених О. Ф. Русакової і В. М. Русакова привів до виділення 12 видів дискурсу з їхньою подальшою конкретизацією [30, с.340]. Ця класифікація будується на основі ряду принципів, які враховують: вид мовлення, ставлення до професії, особливості світогляду, прояв національних рис в дискурсі, політичні погляди, вид ЗМІ, жанр культури, мова тіла, особливості церемоній, ритуалів і інші. У ній досить повно відображені сфери функціонування різних видів дискурсу, кожен з яких має власний набір мовних засобів, що відповідають перерахованим вище критеріям.

Очевидно, що така класифікація носить відкритий характер. Оскільки можливе виділення нових видів на підставі будь-яких параметрів, які мають

значення для соціального життя людини, то кількість різних типів дискурсу постійно збільшується.

1.2 Поняття політичного дискурсу, його характеристики і функції

З огляду на велику кількість наукових досліджень, присвячених проблемі політичного дискурсу, можна стверджувати, що обрана тематика входить в число актуальних тем останніх років. Вчені працюють над уточненням поняття «політичний дискурс» та описують його функціональні особливості, що могли б більш точно визначити типи класифікацій. Перш ніж звернутися до основних характеристик політичного дискурсу, ми коротко зупинимося на основних підходах до його визначення.

Згідно з А. П. Чудіновим, політичний дискурс повинен містити у собі всі присутні в свідомості мовця і слухача (чи автора і читача) компоненти, здатні впливати на породження і сприйняття мови. Політичний дискурс є одним з основних об'єктів вивчення політичної лінгвістики, «важливим завданням якої є дослідження різноманітних взаємовідносин між мовою, мисленням, комунікацією і політичним станом суспільства в конкретні історичні періоди» [46, с.53-59].

В. А. Маслова розглядає це явище як вербальну комунікацію у певному соціальному контексті, де мовець і слухач мають свої соціальні ролі відповідно до їхньої участі у політичному житті [21, с.43-48].

Водночас О. Й. Шейгал пропонує розгорнуте визначення, в якому політичний дискурс характеризується як знакова система, в якій модифікується семантика, функції мовних одиниць і стандартних мовних дій [48, с.24-26]. Політичний дискурс являє собою певну систему професійно орієнтованих знаків і розробляє власну підмову (з особливостями в лексиці, фразеології тощо).

П. Б. Паршин ставить під сумнів існування феномена політичного дискурсу, оскільки мовні риси політичного дискурсу нечисленні і їх практично неможливо ідентифікувати, а звичайні лексичні та граматичні маркери, за якими можна позначити політичний дискурс як своєрідне явище, не виходять за рамки відповідних ідіотетнічних мов.

Під політичною мовою Б. П. Паршин має на увазі не саму мову, або точніше не лише мовні засоби, а ідіополітичний дискурс, тобто своєрідність того, що, як, кому і про що говорить той чи інший суб'єкт політичної дії [26].

Лінгвокультурологічний підхід до вивчення політичного дискурсу запропонований С. В. Івановою, розглядає політичний дискурс ЗМІ як такий, що належить певній культурі, отже, на нього впливає національно-культурна специфіка конкретної культури [12].

Аналіз підходів виявляє схожу позицію вчених по визначенню політичного дискурсу як особливого виду вербальної комунікації, властивого певному соціальному контексту, що будується за своїми граматичними і лексичними законами.

Окремої уваги заслуговує позиція М. В. Гаврилової і Н. О. Синьоокої, що виділяють основні концепти політичного дискурсу: «влада» і «політик» [6, 31].

Концепт «влади» являє собою здатність і право на примус до дії. У промовах політиків постійно робиться акцент на обґрунтуванні і відстоюванні права на владу, що виражається в його характеристиках.

В свою чергу, вони включають в себе такі властивості, як оцінність і агресивність, ефективність та відстоювання точки зору:

1) Оцінність і агресивність політичного дискурсу.

При описі «тоталітарного» дискурсу як специфічного підвиду політичного дискурсу, він характеризується як особливий вид ораторства, якому властиві посилення до певних ідеалів, пропаганда тріумфалізму, нав'язана ідеологізація, гостра критичність, домінування «над-Я», прагнення досягнути абсолютну істину.

2) Ефективність політичного дискурсу

Громадське призначення політичного дискурсу виражається у вселенні громадянам правильних, на думку політика, дій. Не можна ігнорувати зв'язок процесу навіювання з процесом маніпулювання свідомістю аудиторії в певному напрямку, який задається політиком. Слід також визнати, що процес впливу, навіювання та маніпулювання можна вважати основною характеристикою політичного дискурсу, оскільки мета політичного дискурсу – не описати, а переконати і спонукати до дії.

3) Відстоювання точки зору в політичному дискурсі

Основне призначення політичного дискурсу полягає у впливі на адресата або реципієнта. Тому даний вид дискурсу повинен бути побудований на обґрунтуванні запропонованих у ньому позицій, оцінок і поглядів [14, с.117].

Якщо спиратись на аналіз основних характеристик політичного дискурсу, то можна помітити, що вони прямо та тісно пов'язані з його функціями. Згідно з позицією О. Й. Шейгал, основною функцією політичного дискурсу є інструментальна функція, сутність якої полягає в боротьбі за владу, однак виділяється ряд інших функцій, які знаходяться в згорнутому вигляді, ніби існуючи «всередині» основного призначення дискурсу:

- 1) функція соціального контролю, яка розуміє під собою маніпуляцію суспільною свідомістю;
- 2) функція легітимізації влади, що пояснює рішення відносно розподілу влади і суспільних ресурсів;
- 3) функція відтворення влади, тобто зміцнення відданості певній політичній системі;
- 4) функція орієнтації через визначення цілей і проблем, формування картини політичної реальності у соціальній свідомості;
- 5) функція соціальної солідарності або інтеграції всередині соціуму;
- 6) функція соціальної диференціації або відчуження соціальних груп;
- 7) агональна функція, що передбачає розпалювання та вирішення соціального конфлікту, вираз протесту проти дій представників влади;

8) акціональна функція, тобто проведення політики через мобілізацію населення;

9) функція поширення інформації;

10) функція проєкції в майбутнє та минуле;

11) креативна функція;

12) магічна функція [65].

У політлінгвістиці така класифікація функцій є, мабуть, найбільш повною, однак також значним визнанням користується класифікація П. Чілтон і К. Шеффнера, що включає такі функції політичного дискурсу, як:

1) функція примусу, що реалізується за допомогою наказів або законів, цензури чи контролю доступу до інформації;

2) функція опозиції, що реалізується як протиставлення діючій владі через самвидав, петиції, прохання;

3) функція симуляції, пов'язана з контролем інформації;

4) функція легітимізації, спрямована на реалізацію механізму покори;

5) функція делегітимізації, представлена опозицією до ідеології влади [52, с.206-230].

Огляд різних підходів до визначення політичного дискурсу, його основних властивостей та критеріїв класифікації його функцій дозволяє узагальнити головні ознаки політичного дискурсу:

- боротьба за владу, її легітимізація і зміцнення;
- обов'язкову наявність певного соціального контексту і соціальних ролей суб'єкта та об'єкта цього дискурсу;
- використання політичних термінів;
- прояви особливої мови, що виражається у специфічній лексиці, фразеології, особливих синтаксичних структурах;
- наявність лексичних та граматичних маркерів;
- вплив національно-культурних особливостей і ідеологічних установок держави на політичний дискурс.

Заслуговує на увагу концепція О. А. Філінського, який виділив комунікативні особливості даного виду дискурсу:

- 1) інституційність (обов'язковий компонент політичної комунікації);
- 2) конвенціональність (використання кліше, ідіом, шаблонів);
- 3) ідеологічність (засіб вираження ідеології);
- 4) міфотворчість (необхідність підтримки заданої ідеології) [41, с.23].

Важливі доповнення до перерахованих властивостей політичного дискурсу можна зробити спираючись на дослідження А. Б. Халатян, що включає в його визначення показник ефективності діяльності партії, а також показник успішності конкретного політика [43, с.281]. А. Б. Халатян розвиває запропонований Г. М. Манаєнко інтерпретативно-ідеологічний підхід, що включає наступні компоненти дискурсу: «середовище», «соціальний об'єкт», «зміст», «текст» [20, с.263].

Не менш вагома роль у визначенні специфіки політичного дискурсу належить його функціям. Серед загальномовних функцій дискурсу можна виділити комунікативну, когнітивну і емоційну функцію, які мають свою специфіку реалізації в політичному дискурсі. Їх прийнято визначати в наступних видах функцій: інспіративна; агітаційно-пропагандистська; інформаційна; апелятивна; фатична; експресивна; метамовна; естетична (поетична).

Інспіративна функція призначена для наснаги, морального підйому для здійснення нових корисних для аудиторії справ. Ця функція пов'язує минулі традиційні цінності нації і переносить їх в майбутнє з метою демонстрації спадкоємності традицій і зміцнення надії на нові звершення. О. Й. Шейгал вказує на високу ефективність інспіративної функції при ідеологічному впливі з метою агітації та пропаганди [48].

Завдяки *агітаційно-пропагандистській* функції в маси поширюються нові ідеї певної політичної партії. Функція реалізується в процесі згадування у тексті цілей і завдань, вирішення яких є важливим для аудиторії.

За допомогою *інформаційної* функції населення проінформоване про політичні акції, напрямки роботи і позиції політичної особи, партії тощо. Такі дослідники, як Котлер і Армстронг порівняли політичну кампанію з рекламною, мета якої полягає в тому, щоб продати товар [18, с.120]. За такого порівняння, аудиторія може розглядатись як покупець. Численні маркетингові прийоми, які використовуються в рекламних кампаніях, можуть також бути використані і в політичних цілях.

За допомогою *апелятивної* функції в свідомості аудиторії формується нова політична та соціальна картини світу, які пропонує текст.

Фатична функція використовується для встановлення і підтримки контакту між політичною силою і її реальною та потенційною аудиторією. Мовленнєва діяльність оратора спрямована на утримання уваги реципієнта і його подальшого залучення до певного предмету промови чи тексту.

За допомогою *експресивної* функції мовець передає свої емоції, намагаючись викликати такі ж емоції у адресата. Особлива увага приділяється емоційному настрою у політичному дискурсі, оскільки «люди під впливом емоцій спочатку приймають рішення, а потім шукають раціональне пояснення для свого рішення» [47, с.248].

Метамовна функція призначена для пояснення закладеного сенсу у слова чи висловлювання. Метамовна функція мови сприяє формуванню важливих понять в свідомості адресата.

Естетична функція спрямована на форму повідомлення, в якій подається зміст. Політичні звернення представників, дебати, промови можна віднести до ораторського мистецтва, але найчастіше в політичних текстах акцент зміщено на зміст, а не на форму.

Таким чином, після аналізу основних характеристик і функцій політичного дискурсу, можна побачити, що вони демонструють одну з основних особливостей такого дискурсу: боротьбу за владу та вплив, що реалізується на рівні мови за допомогою властивих для політичного дискурсу лексичних, синтаксичних і стилістичних структур. Крім цього, основним

функціональним призначенням політичного дискурсу є вплив на свідомість масової аудиторії. Зрозуміло, що виявлені ознаки політичного дискурсу визначають його специфіку та вказують на його системоутворюючі властивості.

1.3 Визначення поняття маніпуляції у лінгвістиці

Попри те, що найчастіше маніпуляції розглядаються з точки зору психології, існує переконання, що для правильного встановлення тлумачення цього терміну, до цього слід підходити прагматично.

У нашому дослідженні, коли йдеться про використання мови, маніпуляції вважаються скоріше прагматичними, ніж психологічними. Отже, ми поставили собі за завдання розкрити їх особливу природу. Однак, формування загальної точки зору про концепцію є необхідною для того, щоб почати розкривати її прагматичну сутність.

Ми розглядатимемо маніпуляцію як комунікативну та інтерактивну практику, що відбувається, коли маніпулятор здійснює контроль над іншими людьми, як правило, проти їхньої волі або проти їхніх інтересів. Термін маніпуляція слід визначати з урахуванням неоднозначності його значення.

У мовознавстві існує багато визначень цього терміну, але жодне з них не знайшло загального визнання і навіть словники по-різному трактують термін «маніпулювати». Так, наприклад, у словнику «Larousse» визначення дієслова надано наступним чином:

- 1) переміщати, приводити в дію руками;
- 2) використовувати дані для не правдивого трактування;
- 3) змусити когось діяти у власних інтересах, використовувати це, як засіб досягнення кінцевої мети; маневрувати.

Як бачимо, маніпуляція належить до категорії соціального впливу. Метою є формування, зміна або інколи підтримка певної думки, враження, ідеї чи ставлення до даного предмету відповідно до інтересів самого мовця.

Маніпуляція може включати не лише поняття влади, а зокрема і зловживання владою, тобто панування. Інакше кажучи, маніпуляція передбачає здійснення форми впливу за допомогою дискурсу: маніпулятори переконують інших або роблять речі, що відповідають інтересам самого маніпулятора та суперечать інтересам тих, чиєю думкою намагаються маніпулювати.

Без негативних асоціацій маніпуляція може бути формою переконання. Принципова відмінність полягає в тому, що у переконанні співрозмовники можуть вільно вірити або діяти як їм заманеться, в залежності від того, чи сприймають вони аргументи, тоді як у процесі використання маніпулятивних методів одержувачу, як правило, відводиться більш пасивна роль: вони є жертвами цих маніпуляцій.

Цей негативний наслідок маніпулятивної мови, як правило, виникає, коли одержувачі не можуть зрозуміти справжні наміри або побачити всі наслідки ідей чи дій, що намагається нав'язати (чи модифікувати) маніпулятор, особливо, коли одержувачам бракує конкретних знань, які можна було б використати для протидії маніпуляціям.

Американський лінгвіст Р. Гудін визначив термін маніпуляція як «оманливий та прихований метод, який навмисно використовує мовець (маніпулятор) для безпосереднього впливу на переконання, бажання та / або емоції одержувача способом, як правило, не в його інтересах, або, принаймні, не в його особистих інтересах у сучасному контексті» [58, с.59].

Як і Р. Гудін, вчений А. Вер визначає маніпуляцію як «своєрідний прихований вплив мовця на людину, яка не має знань і розуміння засобів, за допомогою яких маніпулятор впливає на їх вибір» [69, с.149].

Розгляд маніпуляції як свого роду прихованого впливу дозволяє багатьом дослідникам розглядати весь процес в якості прагматичного, та такого, що досягає своїх цілей без явного виявлення таємних намірів спілкування.

Деякі теоретики розглядають маніпуляції як своєрідну хибну переконливість. Таким чином, маніпуляція повинна визначатись як законний

спосіб переконання, що пропонує корисні доводи, але який в дійсності насаджає шкідливі.

Реджина Блас визначає маніпуляцію як різновид обману. Вона зазначає, що мова йде про спробу вплинути на ціль таким чином, щоб її поведінка або дії могли бути використані як засіб для досягнення мети маніпулятора. Останній, у свою чергу, діє без обмежень, так що одержувач (ціль) не усвідомлює його дій [49, с.187-194]. Інакше кажучи, маніпуляція, безумовно, є формою обману через свою приховану суть, тому можна сказати, що головна ідея полягає в тому, що маніпуляція складається з двох форм: обману та переконання.

Стівен Маккорнак зазначає, що «маніпулятивні повідомлення вводять в обману, оскільки вони є відхиленням від принципів, що лежать в основі розмовного розуміння, але вони залишаються прихованими відхиленнями» [64, с.223].

Насправді багато вчених намагалися з різних приводів пояснити поняття цього терміну в лінгвістичних рамках. Так, Пол Данлер стверджує, що вживання мови є суб'єктивним і що все, в тому числі і маніпуляції, можна виразити лінгвістично [54, с.63]. Де Соссюр підкреслює, що «маніпулювання полягає у використанні рук для виготовлення предмета як інструменту, що дозволяє здійснювати речі або дії руками, а іноді і змінювати початкову форму предмета». У зв'язку з цим де Соссюр представляє дві точки зору щодо маніпулятивного дискурсу. По-перше, маніпулятивне мовлення може бути типом мовлення, тому його можна ідентифікувати за формальними ознаками. По-друге, маніпулятивне мовлення може бути видом використання мови [34].

Насправді його обґрунтування полягає в тому, що, якщо маніпулятивне мовлення є типом мовлення, як розповідь історії, вистава чи казка, то певні форми мови можна знайти лише в маніпулятивних промовах, або маніпулятивні дискурси підтримуються унікальним типом структури. В обох випадках ці особливості становлять формальну основу для маніпулятивної властивості дискурсу.

Крім того, Т. ван Дейк пояснює, що маніпуляція – це комунікативна та інтерактивна практика, в якій маніпулятор здійснює контроль над громадськістю, як правило, проти їхньої волі або проти їх інтересів. Це може виправдати, чому у повсякденному вживанні поняття маніпуляції має негативні асоціації – маніпуляція є «злом», оскільки подібна практика порушує встановлені соціальні норми. Це наштотувало Д. Ліліан на твердження, що отримувачі маніпулятивних висловлювань «не знають про мовленнєві структури, що впливають на їх сприйняття, на відміну від авторів / одержувачів будь-якої іншої форми дискурсу». На думку Д. Ліліан, маніпуляція визначається як «будь-яка вербальна взаємодія, що розглядається з точки зору її мотивації і здійснюється суб'єктом (оратором) та об'єктом (слухачем) спілкування». У цьому сенсі маніпуляція може включати в себе такі ключові елементи, як «негативний» намір мовця (маніпулятора), прихований характер впливу та прихований шар мовленнєвих даних, які важко відокремити від інформаційного змісту тексту [62, с.1-16].

На основі цього, можна спробувати виокремити три різні типи маніпуляцій:

1. Маніпуляції вибору (при яких доступний у середовищі вибір змінюються за рахунок збільшення або зменшення доступних варіантів);
2. Інформаційна маніпуляція (при якій сприйняття людиною вибору змінюється таким чином, щоб вплив на її розуміння ситуації не відбувався шляхом переконання);
3. Психологічна маніпуляція (при якій вплив на людину здійснюється шляхом модифікації розумових процесів, окрім тих, що беруть участь у розумінні).

Попри очевидний і незаперечний інтерес до маніпуляцій мовою, точного визначення даного поняття, з яким погодились би всі дослідники цієї проблеми, поки що не існує. Мовленнєва маніпуляція – це процес переконання

одержувача, що займає проміжну ланку між навіюванням і доказом як методами впливу.

Ця стратегія впливу спрямована на неконтрольовані або погано контрольовані реакції реципієнта, що пов'язані зі сферою свідомості та емоцій з можливою частково критичною оцінкою отриманої з тексту інформації. Тому часто задля успіху маніпуляцій застосовуються приховані психолінгвістичні елементи, аби запобігти можливому супротиву реципієнта повідомленню.

1.4 Типи мовленнєвих маніпуляцій

Маніпуляція свідомістю та поведінкою передбачає існування суб'єкта та об'єкта маніпуляції, вплив на мотиваційну сферу отримувача.

Ці фактори, серед інших, складають основу для класифікації видів лінгвістичних маніпуляцій, розробленої в лінгвістичній літературі та в працях з психології.

За сферою розумової діяльності лінгвістичні маніпуляції діляться на раціональні та емоційні. Намагаючись вплинути на поведінку співрозмовника, мовці можуть використовувати вплив на раціональну сферу. Для цього вони використовують переконливі факти та аргументи, що впливають на свідомість людей.

Метою емоційних маніпуляцій є викликати у реципієнта такі емоції, що призвели б до змін у його / її поведінці. Існує два типи емоційних маніпуляцій: *пряма* (така, що виконується прямим зверненням до раціональної сторони слухача) і *непряма* (така, що виконується шляхом створення образу).

В залежності від характеру взаємодії суб'єкта з об'єктом, маніпуляція може бути *прямою* (тобто суб'єкт відкрито пред'являє свої вимоги до об'єкта) та *непрямою* (тобто маніпуляції, спрямовані не на об'єкт, а на його навколишнє середовище).

Залежно від усвідомлення мовленнєвих дій маніпуляції можуть бути *навмисними* та *ненавмисними*. У випадку навмисних лінгвістичних маніпуляцій суб'єкт прагне отримати точний результат з боку об'єкта, яким потрібно маніпулювати. Ненавмисні лінгвістичні маніпуляції здійснюються випадково, при цьому суб'єкт не прагне отримати результати від реципієнта.

Залежно від типу мовленнєвої дії маніпуляція може бути:

- 1) соціальною (неінформативні акти мовлення з використанням загальних кліше у вигляді привітань, присяг тощо);
- 2) добровільною (мовленнєві акти, що націлені на виконання волі доповідача у вигляді наказів, прохань, порад тощо);
- 3) інформаційно-оцінювальною (мовленнєві акти, що встановлюють моральні, правові, міжособистісні емоційні стосунки на публіці у формі дорікання, похвали, звинувачення тощо) [11].

За реакцією отримувача можна розрізнити такі типи маніпуляцій:

- 1) оцінювальний (зміна відносин суб'єкта з об'єктом, конотативне значення об'єкта для суб'єкта);
- 2) емоційний (формування загального емоційного настрою);
- 3) раціональний (реконструкція категоріальної структури індивідуальної свідомості, введення нових категорій) [66].

В залежності від орієнтації на співрозмовника, маніпуляція може бути *персоналізованою* та *орієнтованою на суспільство*. Орієнтована на людину лінгвістична маніпуляція виконується за рахунок створення образу співрозмовника з метою досягнення бажаного ефекту. У випадку соціально орієнтованих маніпуляцій мовець конструює не образ окремого слухача, а створює узагальнений образ групи в цілому.

Кожен тип лінгвістичних маніпуляцій може сприяти регулюванню діяльності співрозмовника та модифікувати його поведінку.

Лінгвістичні маніпуляції засновані на механізмах, які змушують слухача сприймати словесні повідомлення без розбору та сприяють створенню ілюзій та

помилкового сприйняття, які, у свою чергу, впливають на емоції одержувача для подальшого спонукання до дій, корисних для мовця.

Непродуктивна форма маніпулятивних дій пов'язана з прагненням таємно впливати на свідомість співрозмовника для того, щоб засмутити його та створити психологічний дискомфорт [38, с.18]. Іншими словами, непродуктивна маніпуляція – це дія, спрямована на демонстрацію верховенства над співрозмовником, щоб схилити його підкорятися вимогам мовця.

Мета продуктивної маніпуляції – захопити комунікативного партнера та маніпулювати його поведінкою, використовуючи його можливі слабкі сторони. Найпростіші засоби продуктивної маніпуляції – це компліменти та лестощі.

Як продуктивна, так і непродуктивна маніпуляція поведінкою реципієнта передбачає вплив на його емоційну сферу, на відміну від інших форм, що апелює до раціональної сфери.

Прагнення до актуалізації спілкування базується на бажанні викликати в об'єкта симпатію. Слід зазначити, що оволодіння актуалізацією спілкування – це завдання не з легких, тому у повсякденному житті переважають саме маніпулятивні форми.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

В епоху глобалізації та розвитку сучасних інформаційних технологій політична складова суспільства вийшла на новий рівень розвитку, а розмах політичного дискурсу досяг історичного максимуму.

Політичний дискурс існує як особлива складова надзвичайно широкого і комплексного поняття дискурсу та володіє власними диференційними ознаками, такими як боротьба за владу, вплив національно-історичних й ідеологічних засад, присутність соціального контексту, власні особливості вжитку мови тощо. Аналіз теоретичного аспекту нашого дослідження дозволив не лише виокремити поняття «політичного дискурсу», але й описати його основні функції, до яких належить моральне піднесення населення для роботи над загальним благом, просування ідеології, цілей та завдань, які ставить перед собою політична сила, встановлення і подальша підтримка зв'язку з аудиторією шляхом розповсюдження актуальної інформації і новин, що стосується розвитку обраної політичної сили, формування в аудиторії політичної позиції та розуміння основних засад ідеології.

Психолінгвістичні методи маніпуляції вже стали невід'ємною частиною сучасного політичного дискурсу, а отже і частиною людства на всіх рівнях: від окремої особистості до масштабів усього суспільства. З початком нової інформаційної епохи та, як наслідок, зі стрімким підвищенням значимості політики зросла й цікавість до психолінгвістичних механізмів впливу у даному дискурсі (і не лише). Тому у цьому розділі ми також представили визначення поняття маніпуляції з подальшим встановленням основних функцій та цілей використання, серед яких соціальна, добровільна, інформаційно-оцінювальна; спрямована на конкретну особу, групу чи масову аудиторію – суспільство; та може бути продуктивною чи непродуктивною, в залежності від використаних мовцем методів впливу на реципієнта, а отже й від успішності застосованої маніпулятивної стратегії у повідомленні чи зверненні.

На основі опрацьованого теоретичного матеріалу ми дійшли до висновку, що відкриті та значно частіше приховані маніпуляції дуже широко використовуються у публічному просторі, а їхнє найбільш ефективне впровадження здійснюється саме за допомогою лінгвістичних інструментів, які ми дослідили у другому розділі нашої роботи.

РОЗДІЛ 2

МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ЗАСОБИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

У попередньому розділі нашого дослідження ми дали визначення політичному дискурсу, описали його основні функції, виокремили маніпулятивний елемент, як невід'ємну частину цього дискурсу, щоб визначити психолінгвістичні маніпулятивні стратегії, що використовуються політичними діячами з метою встановлення впливу чи контролю над реципієнтом.

2.1. Особливості маніпулятивних стратегій у політичному дискурсі

У контексті, що ми досліджуємо, слово «маніпуляція» визначає прихований політичний вплив та керування, що повинно залишатись непомітним для реципієнта. Успіх маніпулятивних стратегій залежить від рівня довіри реципієнта до мовця, рівня політичної усвідомленості та освіченості.

Маніпулювання досліджується політологами у таких двох напрямках:

- апологетичний, згідно з яким процес маніпулювання представляється як вимушений засіб управління свідомістю мас;
- соціально-критичний, що визначає політичну маніпуляцію, як нову дійсність.

Маніпуляція пов'язана з цілеспрямованим впливом на реципієнта для досягнення заздалегідь спланованих результатів. Роль і значення маніпуляції стали усвідомлюватися в результаті широкого використання політичних технологій і завдяки вивченню так званого «масового суспільства» і «масової свідомості».

Ступінь успішності маніпуляцій в значній мірі залежить від того, наскільки широкий арсенал використовуваних засобів впливу і наскільки саме їх використання гнучке і варіативне. У роботах з політології маніпуляція розглядається, перш за все, як засіб просування політичних ідей. На перше місце висувається проблема оперування інформацією, примусовий характер цього оперування і формування так званої мети впливу. Маніпуляція досягає найбільшої ефективності тоді, коли вона має не яскраво виражене політичне забарвлення, а орієнтується на повсякденні інтереси мас.

Дослідження об'єкта маніпуляції дозволяє говорити про те, що успіх впливу багато у чому визначається не характером інформації, манерою її подачі та засобами поширення, а якостями самого об'єкта. Як правило, адресат має вже сформовані системи переваг, установок, соціального досвіду і картину світу.

Він підсвідомо чекає на підтвердження своїх поглядів, їх значимості, правдивості і важливості. Тому зазвичай ігнорує все, що їм суперечить. Люди схильні інтерпретувати інформацію в звичних для себе рамках, системах цінностей, і шукати її там, де вона представлена відповідно до їх уявлень, переконань і вірувань. Інформація, яка не вписується у бачення адресата ним ігнорується чи піддається сумніву. Тому подача нових відомостей має здійснюватися в інформативній формі, яка б враховувала особливості когнітивних і соціокультурних звичок та вибіркоче сприйняття. Ефективність маніпуляції пов'язана з виробленням вміння у об'єктів самостійно інтерпретувати інформацію відповідним чином в потрібному напрямку. Успішність маніпуляції, таким чином, залежить від здатності мовця змінити пізнавальні орієнтири адресатів. Однак абсолютно результативних засобів для цього до цих пір не знайдено. А справжніх результатів можна досягти, тільки впливаючи на «самопереконання» адресата.

Згідно з В. Амеліним, політичне маніпулювання передбачає такі операції:

- впровадження в суспільну свідомість бажаного для певної групи змісту під виглядом об'єктивної інформації;

- вплив на чутливі точки суспільної масової свідомості, що збуджують страх, тривогу, гнів тощо;

- реалізація оголошених і приховуваних задумів, для досягнення яких маніпулятору необхідна підтримка громадськості [2, с. 174].

Для досягнення мети маніпулювання у політичному контексті існують інструменти, які називаються політичними технологіями (їх головними засобами є такі, що використовуються під час виборчих кампаній).

Інструменти політичного маніпулювання можна класифікувати за різними критеріями, такими як:

- відповідно до чинного законодавства: вони поділяються на ті, що регулюються законом, і ті, що не є обмежені правовими рамками;

- через вплив: прямий і непрямий (прихований);

- за функціями: PR (зв'язки з громадськістю) або агітація (заклик до вибору, дії чи відсутності дії);

- у формі агітації: економічної, адміністративної та провокаційної;

- за змістовною спрямованістю: реклама та антиреклама;

- за рівнем впливу: міжособистісні, групові та масові;

- залежно від носія інформації: на друкованих, електронних, зовнішніх та інших носіях [1, с. 238].

Функція психолінгвістичного впливу в політичній комунікації досягається за допомогою кількох мовних стратегій. О. Й. Шейгал запропонувала наступну класифікацію таких стратегій:

- приховування небажаної інформації;

- приховування правди, обман;

- деперсоналізація, відчуження від конкретної особи для уникнення відповідальності [48].

Лінгвісти класифікують такі форми маніпулятивних методів:

- метод матеріалізації, спрямований на побудову явного образу ворога;

Une fois encore, notre pays a été frappé par une attaque terroriste islamiste.

Une fois encore ce matin, ce sont trois de nos compatriotes qui sont tombés à Nice,

en cette basilique Notre Dame de Nice et très clairement, c'est la France qui est attaquée (11).

- метод делегітимизації, тобто підрив публічного іміджу супротивника;

Ce que vous proposez, comme d'habitude, c'est de la poudre de perlimpinpin. Votre stratégie, c'est de dire beaucoup de mensonges (12).

- метод злиття або заклик до об'єднання.

Et donc, nos droits, les nôtres, où que nous soyons, régressent à chaque fois que nous détournons le regard et que nous cessons de nous battre pour eux. Se battre pour les droits de l'Homme, c'est se battre pour les droits des femmes partout, comme nous l'avons fait ensemble au Forum Génération Égalité... (18).

В свою чергу, О. С. Іссерс пропонує виділити такі методи, як [12, с. 60-80]:

- метод застосування формул ідентифікації;

- метод подання суб'єктивної думки у вигляді об'єктивного факту чи істини;

- довідковий метод авторитету;

- метод підкреслення важливості та істинності ідей.

У той же час, мовознавець О. М. Паршина виділяє такі стратегії, як самопрезентація, напад, самозахист, приниження, хвилювання та навіювання емоційного настрою реципієнта [27].

Слід звернути увагу й на те, що політичні повідомлення бувають у письмовій та усній формах. Під час передвиборних кампаній більшість виступів проводиться усно. Велика увага приділяється не тільки словесним засобам впливу, а й невербальним (інтонація, паузи, голос), паралінгвістичним (жести, рухи тіла) та екстралінгвістичним (зовнішній вигляд).

У загальному розумінні поняття політична мова – це складний комунікаційний акт, що відбувається між мовцем і реципієнтом у процесі комунікаційного акту у визначеному часовому, просторовому та іншому контексті.

Промова політика тягне за собою зміну комунікаційних завдань, відповідну зміну лінгвістичних стратегій і текстового, смислового змісту, створеного у наведеній ситуації спілкування. Використання мови з метою чинення впливу (для реалізації актів дискредитації чи агітації) стає першочерговою комунікативною метою, а умови створення тексту вказують на те, що визначає його прагматичний та стратегічний напрямок.

2.2. Вербальні способи впливу та маніпуляції у політичному дискурсі

Переконавання є основною характеристикою політичної комунікації, що діє як засіб впливу на психічні процеси опонента за допомогою лінгвістичних методів. Інакше кажучи, реципієнту нав'язується конкретний світогляд, а отже, здійснюється зміна звичної картини світу, що і становить приховану мету впливу на свідомість реципієнта задля досягнення інформаційної переваги у політичній стратегії. Отже, маніпулятивний вплив є однією з основних характеристик політичної комунікації.

Проведений аналіз матеріалу відкритих джерел дозволяє вичленувати такі вербальні способи впливу політичному дискурсі, у разі, коли реалізується функція переконавання:

- 1) пряма декларація;

Je veux m'adresser enfin à ceux qui, vaccinés les premiers c'est-à-dire en janvier-février, verront prochainement leur taux d'anticorps baisser, leur immunité diminuer. Je veux ici les rassurer (17).

- 2) посилення на авторитетних осіб;

Ensuite les pénuries de main d'œuvre: selon la Banque de France, près d'une entreprise sur deux ne trouve pas de réponse à ses offres d'emploi (17).

- 3) прямі номінації на сильну позицію та/або слабкі сторони противника;

Ecoutez, vous avez donc démontré que vous n'êtes en tout cas pas la candidate de l'esprit de finesse, de la volonté, d'un débat démocratique équilibré ouvert. Merci pour cette belle démonstration que vous venez de faire, Madame Le Pen (12).

- 4) повтор із метою підкреслити ту основну думку, яку намагається донести до свідомості реципієнта той, хто говорить;

Nous continuerons, professeur. Avec tous les instituteurs et professeurs de France, nous enseignerons l'Histoire, ses gloires comme ses vicissitudes. Nous ferons découvrir la littérature, la musique, toutes les œuvres de l'âme et de l'esprit... Nous continuerons, professeur. Et tout au long de leur vie, les centaines de jeunes gens que vous avez formés exerceront cet esprit critique que vous leur avez appris... Nous continuerons, oui, ce combat pour la liberté et pour la raison dont vous êtes désormais le visage parce que nous vous le devons, parce que nous nous le devons, parce qu'en France, professeur, les Lumières ne s'éteignent jamais (16).

- 5) прямі імперативи та/або засоби модальності;

Nous devons renforcer la transparence sur ces dons de dose sous l'égide de l'Organisation mondiale de la santé pour que tout le monde sache qui donne et où les choses vont (18).

- б) а також використання займенника «ми» та присвійного займенника «наш» з метою підкреслити єдність позицій мовця та реципієнта щодо предмета висловлювання і, таким чином, ідентифікувати «своїх» та «чужих»;

En quelque sorte avec cette volonté de tenir la promesse alors faite, “plus jamais cela” et à un moment même où nous vivions collectivement une crise inédite du multilatéralisme (18).

- 7) використання цитат для підкреслення фактів, в яких промовець хоче переконати адресата і в той же час підкреслити, що він не є автором представлених ідей.

«Les peuples victimes de ce pillage parfois séculaire n'ont pas seulement été dépouillés de chefs-d'œuvre irremplaçables...» Cette revendication est légitime.» Ces mots, comme vous l'avez compris, ne sont pas de moi. Ils sont Amadou-Mahtar M'BOW, directeur général de l'Unesco, ces mots datent du 7 juin 1978 (13).

Вербальними способами впливу на політичному дискурсі виступають мовні засоби, що мають емоційно забарвлене значення. Ці засоби використовуються у випадках, коли переконання, що як визначено раніше є головною функцією політично вмотивованого повідомлення, також має на меті вплив на емоційну частину реципієнта.

На рівні категорії мови емоція перетворюється на емотивність, оскільки емоції можуть передаватися у мові та мовою. Вираження емоцій трактується як мовленнєвий прояв певних почуттів за допомогою певних одиниць – емотивів [24, с. 95-96], які утворюються від іменників, прикметників, дієслів, прислівників, часток, звуконаслідувальних слів, стійких поєднань.

За допомогою словесних засобів можна описати емоції, створити образ. Для політичного дискурсу характерні такі емоційно-образні засоби, як:

- 1) використання лексичних одиниць, як правило, іменників та/або номінативних груп одного поля, що відрізняються ступенем емоційної вираженості. В основному такий спосіб використовується для створення якогось конкретного образу, що викликає у свідомості адресата необхідну для успішної маніпуляції асоціацію;

Ce soir, je veux parler de votre fils, je veux parler de votre frère, de votre oncle, de celui que vous avez aimé, de ton père (16).

- 2) використання метафор;

Et pour être crédible, pour pouvoir être fier de lancer dans ce combat, nous devons, nous, en France, être exemplaires (19).

- 3) використання порівнянь;

Nous aimerons la science et ses controverses. Comme vous, nous cultiverons la tolérance. Comme vous, nous chercherons à comprendre,

sans relâche, et à comprendre encore davantage cela qu'on voudrait éloigner de nous.

- 4) використання синонімів;

Pour faire un républicain, écrivait-il, il faut prendre l'être humain si petit et si humble qu'il soit... et lui donner l'idée qu'il faut penser par lui-même, qu'il ne doit ni foi, ni obéissance à personne, que c'est à lui de chercher la vérité et non pas à la recevoir toute faite d'un maître, d'un directeur, d'un chef, quel qu'il soit.

- 5) використання контекстних антонімів для протиставлення позицій, сторін, ідеологій тощо двох чи більше сторін (передвиборна агітаційна промова, протиставлення себе іншим кандидатам чи представникам інших політичних сил);

Face à cet esprit de défaite, moi, je porte l'esprit de conquête française (12).

- б) використання одночасно лінгвістичних засобів раціонального та емоційного впливу, тобто посилення на авторитетну особу та використання засобів, що виражають його емоції, почуття тощо щодо тієї позиції, в якій потрібно переконати адресата.

Les personnes en situation de handicap, réduits à leur apparence au mépris de leur vie. C'est la «part maudite» de notre société, pour repandre la belle formule de Georges Bataille, qui dit tant de ce que nous sommes.

Таким чином, незалежно від мови комунікації, реалізація функції впливу у політичному дискурсі виконується за рахунок наступних мовних засобів та лінгвістичних способів: пряма декларація, посилення на авторитет, пряма номінація, повтор, використання імперативу, модальних лексичних одиниць, займенника «ми». Також можуть використовуватися лінгвістичні способи впливу на емоційний стан адресата: іменники та/або номінативні групи одного лексичного поля, що відрізняються ступенем емоційної вираженості, широкий спектр метафор, порівняння, синоніми та антоніми.

2.3. Лексичні методи маніпулятивного впливу на реципієнта у політичному дискурсі

Процес політичної дискусії відображає ідеологічне підґрунтя певного класу, вводить набір пропозицій, політичних суджень, систему цінностей, традицій і символів та реалізується переважно через тематичний політичний словник.

Така лексика характеризується вмістом широкого спектру значень, емоційних, ідеологічних і політичних конотацій і виражає ідеологічну оцінку.

Як ми визначили раніше, повтор є однією із головних стратегій впливу, тому використання політичних гасел є важливою складовою маніпулятивних методів. Гасла визначаються як своєрідні орієнтири для позначення політичної позиції та її аргументації, які прямо впливають на підсвідомість реципієнта. Часте й успішне використання крилатих фраз автоматично викликає у одержувача бажану відповідь і викликає типові асоціації.

Також відомо, що вживання стилістичних і риторичних фігур дає можливість мовцю чітко висловити свою ідею, підкреслити основні положення повідомлення та зосередити увагу реципієнта на предметі тексту. У той же час вони допомагають краще розкрити емоційний стан мовця, особливо, якщо передача відбувається у письмовій формі.

Мета політика – заволодіти увагою адресата політичною промовою, переконати його та зацікавити чимось. З цією метою у повідомленнях часто зустрічаються стилістично важливі словоформи, такі як неологізми, евфемізми, метафори чи іншомовні запозичення та кальки.

Як зазначила В. А. Маслова, мовна політика повинна вміти вловлювати відповідний настрій у масовій свідомості, слова цієї політики повинні бути адаптовані до загальних думок, так званих споживачів політичної промови [21, с. 43-48].

Використання архаїзмів, а також мовних одиниць літературної мови також допомагає впливати на масову свідомість. Яскравим прикладом подібної стратегії є виступи та політичні дебати президента Франції Е. Макрона:

Vous répondez sur Monsieur Trump et Monsieur Poutine? Là, c'est vraiment un galimatias (12).

Ce qui est croquignolesque dans le monde où nous vivons, c'est que nous finançons le logement social mais il augmente les loyers et nous finançons de l'autre côté les locataires les plus modestes par les APL. On dépense des deux côtés ! (20).

Для політичної мови також характерне вживання неологізмів та англіцизмів. Особливо така стратегія притаманна інтернет-повідомленням, оскільки ставить за мету заволодіти увагою більш молодшої аудиторії. До того ж варто додати, що іноземні запозичення допомагають у політичній комунікації викликати емоції реципієнта, залишаючись абстрактними і, не залежно від того, є вони зрозумілими чи ні, мають психолінгвістичний вплив на реципієнта.

Je crois dans l'autonomie et la souveraineté. La démocratie est le système le plus bottom up de la terre. #Aiforhumanity (2).

Широко використовується евфимізація мови. З прагматичної точки така стратегія має за мету мінімізувати можливий негативний ефект мовного акту на реципієнта. Евфемізми є частиною всіх сфер суспільного життя, включаючи щоденні комунікативні функції, оскільки вони є засобом уникнення табуованої лексики і заборон.

Bernard Tapie. Je pense à sa famille, à ses proches. Il aura marqué notre région, et notre pays. Il restera, pour toujours, dans les cœurs de ceux qui l'ont connu. Tant de tristesse (21).

Причинами евфимізації зазвичай вважаються пристойність (яка не терпить табу) і ввічливість, тобто повага до адресата, що може сприйняти певні терміни неприйнятними. Таким чином, можна розширити сферу табу до обминання будь-якої теми за її звичним описом [61, с. 47].

Евфемізми займають важливе місце у функціонуванні політичної коректності, оскільки сприяє встановленню більш м'якої та дружньої для

адресата атмосферу, що в свою чергу сприяє розвитку толерантності та навіть довіри до маніпулятора.

Отже, дослідивши особливості лексики в політичному дискурсі, можна виявити, що вони займають ключову позицію у повідомленні для досягнення маніпулятивної мети завдяки психолінгвістичній дії на аудиторію. Таким чином маніпулятор схиляє потенційного виборця на свій бік чи вже укріплює свої позиції серед актуальних прихильників.

2.4. Психолінгвістичні маніпуляції в інтернет-просторі

Сьогодні інтернет є важливою платформою для утворення та підтримання соціальних комунікацій між користувачами, та, таким чином, стає одним з найбільш стратегічно важливих просторів для поширення інформації серед громадськості, що не може оминати політично мотивовані сили. Стрімкий розвиток мережі та масова аудиторія стали приводом для утворення ефективного майданчика соціально-політичної взаємодії та психолінгвістичних маніпуляцій у політичному дискурсі.

Використання інтернету як засобу політичного впливу дозволяє значно підвищити ефективність маніпулятивних методів. На сьогоднішній день більшість впливових світових політиків використовують соціальні мережі задля підтримки зворотного зв'язку з виборцями, стимулювання і просування політичних ідей та амбіцій, підтримки рейтингу серед населення. Цим методом впливу відомі такі світові лідери, як Д. Трамп, Д. Трюдо, Р. Ердоган, Н. Мадуро. Найбільшу наукову цінність для нашого дослідження представляють публікації у найвідоміших соціальних мережах Facebook та Twitter таких політиків, як Е. Макрон, М. Ле Пен, Е. Філіп, В. Зеленський.

Розвиток інтернет-мережі можна поділити на три основних етапи:

1. Поява систем першого покоління (мас медіа).
2. Розвиток «нових» медіа, що взяли за основу технологічні можливості комунікаційних систем сучасного, другого покоління.

3. Теоретичний майбутній та завершальний етап «персональних медіа», що дозволить керувати інформаційними потоками та структурувати їх для кожного індивідуального користувача мережі [44, с. 141-144].

Оскільки модель сучасних мереж орієнтується на взаємодію користувачів між собою у процесі наповнення контентом, політизація інтернету стала неминучою.

Політичний інтернет-дискурс володіє певними характерними ознаками, що дозволяє розглядати його як окремий підрозділ. Серед таких можна виділити такі функції: комунікативна (що виступає основною), розважальна, мемуарна, поетична, саморекламна, PR та рефлексії [5, с. 60-92], які допомагають значно ефективніше звертати увагу цільової аудиторії на повідомлення.

Поруч з комунікативною функцією виступає інформаційно-аналітична, оскільки виконує завдання розповсюдження політичної повістки, що може представлятись відкрито чи приховано. Деякі автори політичних записів схильні до вираження своїх поглядів через певні політичні події за допомогою емоційно забарвлених ключових слів, словосполучень чи речень, що впливають на адресата підсвідомо.

У таких облікових записах використовується велика кількість методів переконання та впливу: поєднання картинки, звуку та мультимедіа чи навіть самостійно задля навіювання адресату самостійних умовиводів, що співпадають з необхідною політичною ідеєю. Реалізація інформативно-аналітичної функції відбувається завдяки використанню неологізмів (аббревіацій), стилістичних засобів, таких як порівняння, метафори та фразеологізми, що дозволяє зміщувати акцент туди, де це найбільш вигідно для досягнення маніпулятивної мети [66, с. 21-44].

Важливим елементом на шляху до досягнення цієї мети також є встановлення контакту з адресатом, що відзначається значною прагматичністю у контексті політичного дискурсу, що виокремлює його від загальної комунікативної функції. Вирішальний вплив на трансформацію політичної

маніпуляції з використанням інтернет-мережі має саме інтерактивність з адресатом. Завдяки особливостям поширення інформації через інтернет, адресат отримує можливість самостійно створювати методи споживання інформації та сортувати її відповідно до власних переконань та поглядів. Окрім того, інтернет-ресурси дозволяють підтримувати діалог не лише між кінцевими користувачами, але й між мовцем та реципієнтом, що дозволяє значно краще контролювати громадський настрій та маніпулювати ним.

Одним із найбільш ефективних засобів політичної маніпуляції в інтернет-просторі є розмиття суб'єкта та об'єкта, оскільки повідомлення може поширюватись настільки швидко, що дістатись до першоджерела стає дуже важко, за умови, що це взагалі можливо. Таким чином, об'єкти маніпуляції перетворюються у носіїв повідомлення, або навіть співавторів за умови поступової трансформації інформації через численних посередників мережі.

Таким чином, основу складають не стільки причини трансформації об'єкта маніпуляції в суб'єкта, скільки факт того, що в результаті цієї трансформації в якості маніпулятора може виступити будь-який інтернет-користувач. Як наслідок, розширюється мережа передачі повідомлення, за допомогою якого відбувається маніпуляція.

Що є результатом політичної маніпуляції, якщо розглядати її як вільний від етичної оцінки феномен? Результатом медіа маніпуляції є формування установки (зокрема, політичної). Це положення не можна оцінювати як деструктивне або конструктивне, оскільки установка є невід'ємною властивістю людини, тому що індивід сприймає світ не безпосередньо, а опосередковано. Установки в свідомості людини формуються постійно, це обумовлено потребами особистості та її життєвим досвідом; політична маніпуляція за допомогою взаємодії певної особистості з медіа структурою є лише одним з факторів, що впливають на формування цих установок [13].

У сучасній політології існують дві моделі встановлення політичної установки:

Перша модель – біхевіористська. Відповідно до цієї моделі, політичні установки індивіда змінюються в залежності від будь-якого підкріплення ззовні, наприклад, в залежності від системи винагород і покарань.

Друга модель – когнітивістська. Стимулом для зміни політичної установки є потреба у відновленні порядку сприйняття зовнішнього світу, яка виникла через появу будь-якої внутрішньої невідповідності в сприйнятті політичних процесів з власним світоглядом.

Таким чином, політична маніпуляція – це неусвідомлений особистістю спосіб її орієнтації в політичному середовищі за допомогою створення і поширення політичного контенту в медіа сфері, результатом реалізації якого є формування політичних установок.

Виділяють декілька основних елементів політичної маніпуляції. Ключові особливості нових засобів масової інформації: інтегрованість, інтерактивність і партисипативність – істотно змінюють спосіб обміну інформацією, зокрема – політичною. В результаті трансформується особливість комунікації і, як наслідок, політичної маніпуляції. Таким чином, суб'єкт і об'єкт політичного маніпулювання в інтернет-просторі можуть бути однією і тією ж людиною.

Раніше ми визначили, що мовне маніпулювання є ніщо інше, як вплив на свідомість за рахунок використання спеціально обраних лінгвістичних засобів.

Одним з основних інструментів цієї стратегії є неологізми – особлива мова спілкування онлайн спільноти, що набуває значного поширення, оскільки перетворюється на культурний феномен. Однак, необхідно підкреслити, що інтернет-користувачі вживають подібні лексичні одиниці для того, щоб досягнути більш широкого емоційного спектра, таким чином орієнтуючись більше на емоційну складову комунікативного акту, аніж на інформативний.

Наступним інструментом психолінгвістичного маніпулювання можна виокремити техніку перекладу [16, с. 267]. Маніпулятивний вплив чиниться за рахунок соціального, політичного та культурного контекстів, в якій працює перекладач. Комунікативна маніпулятивна мета досягається за рахунок того,

що один чи декілька учасників акту можуть не підозрювати про політичну вмотивованість повідомлення.

Щодо найпоширеніших стратегій маніпуляцій у політичному дискурсі, то можна виокремити роль такої форми подачі повідомлення, у якій акцент зміщено на емоційну складову інформації, в той час як інформативна складова стає доповненням. Вона успішно використовується з візуальним підсиленням у вигляді зображень, відео, аудіо файлів тощо. Такий метод є основою для наступних підвидів, як апеляції до почуття страху, що в свою чергу будується на забобонних переконаннях, кліше тощо, що не завжди мають раціональне обґрунтування. У своїй роботі Еліот Арсон [36, с. 161] говорить про те, що людина уникає факторів, що провокують почуття страху. Використання страхів дозволяє змусити особу відсторонитись від незручних для маніпулятора предметів, тем, питань тощо. Гра страхами перед певними особами, подіями чи культурними феноменами дає змогу встановити психологічну перешкоду, що заважатиме адресату заглибитись у дослідження деталей. Науковець говорить, що чим сильніше почуття страху та тривоги несе в собі повідомлення, тим сильніше реципієнт намагатиметься його уникнути.

На протилежному ж боці знаходиться стратегія з використанням елементів гумору, що виконує комунікативну функцію завдяки масовому поширенню без значних зусиль, оскільки адресат сам передає повідомлення. Сміх позбавляє реципієнта дискомфорту, часто призводить до зниження уваги, недовіри, критичного мислення, що значно підвищує ефективність та шанси успіху маніпулятивної мети повідомлення.

До лінгвістичних прийомів впливу в інтернеті пропонують виокремити такі:

- конкретність / образність ключових слів у джерелах, в залежності від кінцевої мети маніпуляції. Якщо певне повідомлення з чітким значенням та прямим смисловим навантаженням повторюється достатню кількість разів, то це сприяє ефекту навіювання, в той час, як образність чинить протилежний ефект, оскільки не формує чіткого зображення у свідомості реципієнта;

Avec la Grèce, nous actons la volonté d'accroître et d'intensifier notre coopération dans le domaine de la défense et de la sécurité (22).

Voter. C'est simple et c'est important (23).

- емоційна насиченість повідомлення. Велика кількість художніх елементів у повідомленні, таких як епітети, метафори та порівняннями дають змогу маніпулятору змістити увагу реципієнта від фактичного об'єкту повідомлення, чи навпаки закцентувати її на вигідних для мовця тезах;

C'est bien l'ombre de la guerre qui, à chaque nouvelle crise, se profile. La déflagration mondiale n'est plus le spectre que brandissent les pessimistes: elle est pour les réalistes une hypothèse sérieuse (5).

- приховування першоджерел інформації, за рахунок використання загальних фраз, без посилань на конкретних осіб / центрів досліджень (експерти стверджують, влада виступила з заявою тощо);

On a des organismes de recherche qui sont là, je salue la présence de l'Inserm, entre autres, mais c'est le cas aussi de tous nos organismes (24).

- використання риторичних запитань, що підштовхують адресата до передбачених маніпулятивною метою висновків та переконують його у незалежності такого рішення;

Et donc, notre système, on a vu ses forces et faiblesses. Comment on peut l'améliorer? Pour moi, la force qui est le modèle hospitalo-universitaire à la française, l'écosystème médical, il faut qu'on arrive bien plus loin (24).

- вживання наказового способу у гаслах;

Vive la République ! Vive la France ! (25).

- як зазначалось раніше, одним з найбільше поширених методів є насичення повідомлення евфемізмами, що дозволяє мовцю позбутись негативних термінів, таким чином пом'якшити можливу негативну реакції адресата, та у подальшому сформувати необхідні образи;

- обмежена (іноді умисно) візуалізація об'єкту маніпуляції. Задля підвищення ефективності у навіюванні необхідних образів у свідомості адресата автор може додати до повідомлення візуальні елементи (зображення,

уривки відео, GIF тощо), які можуть коротко, але точно підкреслити мету висловлювання, підтвердити чи спростувати твердження. Подібні елементи також часто демонструють участь маніпулятора у якійсь події, процесі, якщо доданий ілюстративний елемент містить в собі докази його / її причетності (наприклад, зображення особи).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За сучасних темпів політизації суспільства, маніпулятивні методики впливу на свідомість набувають все більшого поширення серед авторів повідомлень, а тому потребують детального дослідження задля збереження демократичних засад та забезпечення прав і свобод людини. Ми визначили, що маніпуляція у контексті нашого дослідження – це прихований політичний вплив та керування, яка повинна залишатись непомітною для адресата. Нами були виокремлені особливості маніпулятивних методів, характерні для політичного дискурсу, а саме лінгвістичні стратегії впливу на реципієнта. Таким чином, ми з'ясували, що найбільш вживаними маніпулятивними стратегіями у політичному дискурсі, зокрема французькому, є: пряма декларація, посилення мовця на авторитетних осіб чи джерел, вказівка мовця на слабкі сторони політичного опонента (у дебатах), повтор конкретної ідеї, наказовий спосіб й інші засоби модальності, використання мовцем займенника «ми» та апелювання до єдності з реципієнтом чи його використання з метою відчуження від обраного маніпулятором об'єкту, цитування та емоційне забарвлення повідомлення відповідними лексичними одиницями, порівняннями, метафорами, синонімічними чи антонімічними одиницями чи евфемізацією.

Серед основних методів психолінгвістичного впливу на реципієнта мовцем ми виокремлюємо не тільки словесні засоби, а й невербальні (інтонація, паузи, голос), паралінгвістичні (жести, рухи тіла) та екстралінгвістичні (зовнішній вигляд). Тому, у разі, якщо запропонований для перекладу текст першочергово був усним повідомленням, а згодом переведений у письмову форму, необхідно перекладати невербальні засоби за допомогою лінгвістичних, таких як ділення речення та пунктуація, що допоможе правильно донести не лише смислове навантаження повідомлення, а і його емотивну складову, тим

самим досягнути маніпулятивної мети. Саме це ми й розглянемо у наступному розділі.

Базуючись на опрацьованому матеріалі ми визначили найбільш поширені стратегії впливу на свідомість реципієнта, що дозволить нам виокремити їх з політичних повідомлень для подальшого лінгвістичного та перекладацького аналізу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ВПЛИВУ У МОВЛЕННІ ФРАНЦУЗЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Результати нашого дослідження демонструють, що будь-яке повідомлення до масового реципієнта у політичному дискурсі несе у собі маніпулятивну мету, яка досягається за рахунок психолінгвістичних методів подачі тексту. Це підтверджується функціями самого політичного дискурсу, які ми визначили у першому розділі, де спільним для всіх функцій є вплив на реципієнта, а оскільки максимальної ефективності маніпуляція набуває у прихованому вигляді, застосовуються лінгвістичні методи для дії на підсвідомість. У період глобалізації вкрай важливо розпізнавати такі методи та елементи у тексті для подальшого перекладу, зокрема українською мовою, що й є метою нашого дослідження.

Відповідно до нашої мети та задля вирішення поставлених завдань у нашому дослідженні, ми розглянули промови та повідомлення франкомовних політичних діячів з маніпулятивними елементами, що виражаються в особливостях мовних форм, проаналізували існуючі переклади та запропонували власні.

Отже, у ході роботи ми визначили, що найчастіше маніпулятивні стратегії застосовуються з метою переконання, що у свою чергу вимагає використання різноманітних засобів для успішного прихованого впливу на реципієнта. У другому розділі ми зазначали деякі з таких засобів.

3.1. Апеляція до почуттів єдності та страху у політичному дискурсі як головна маніпулятивна стратегія на прикладі звернень Емманюеля Макрона

Одним з найбільш уживаних методів маніпулювання у політичному дискурсі є апеляція до єдності та підсвідомого зближення з реципієнтом за рахунок використання займенника «ми», тим самим підкреслюючи свою приналежність до групи.

Parce que nous avons fait le nécessaire pour nous protéger, nous pouvons continuer à maîtriser la situation si chacun d'entre nous prend sa part (4).

Тому що ми зробили все необхідне, щоб захиститись, ми продовжимо контролювати ситуацію, якщо кожен з нас візьме участь.

Використання цього займенника навіює реципієнту думку, що він/вона несе важливий вклад у досягненні зазначеної у повідомленні мети, а часте його повторення в одному реченні посилює ефект навіювання підсвідомо, таким чином приховуючи для реципієнта маніпулятивний елемент повідомлення.

Ce sont mille chemins différents qui nous ont conduit ici aujourd'hui, vous et moi, animés par le même désir de servir. Et même si ce désir n'a pas le même visage, pas la même forme, même s'il n'emporte pas les mêmes conséquences, nous en connaissons vous et moi la source: le simple amour de la patrie (15).

Сьогодні нас сюди привели тисячі різних доріг зі спільним дороговказом: бажанням служити. І навіть якщо це бажання виражається у кожного по-різному, навіть якщо у них усіх різні кінці, ми з вами знаємо, де вони беруть початок – у простому коханні до батьківщини.

Якщо ми розглянемо детальніше ці приклади з повідомлень президента Республіки, основною маніпулятивною метою яких ми визначили як навіювання почуття єдності з мовцем, то також помітне комбіноване застосування декількох стратегій, а саме велика кількість повторів з метою вкорінення необхідного образу у свідомості реципієнта та використання метафори для емотивного впливу на реципієнта.

Nous pouvons être fiers de ce choix collectif, d'avoir fait le maximum pour l'avenir de nos enfants et de notre jeunesse (10).

Ми можемо пишатися цим колективним вибором, тим, що ми зробили все можливе для майбутнього наших дітей і нашої молоді.

На даному прикладі ми можемо спостерігати, як мовець апелює до єдності через почуття патріотизму реципієнта та до особистих почуттів до близьких, таким чином викликає почуття відповідальності, а отже досягає маніпулятивної мети цього повідомлення – схилити реципієнта до вакцинації. В основному цільова аудиторія такого звернення Е. Макрона складається з людей старше 30 років, так як звертається до відповідальності за молодше покоління.

При перекладі ми вважаємо за необхідне передати маніпулятивний елемент, зберігаючи першу особу множини, що створює підсвідомий зв'язок мовця з реципієнтом, а введення додаткового підрядного речення допомагає підвищити ефективність маніпулятивної стратегії.

Також методика апелювання до єдності з реципієнтом використовується для протиставлення мовця іншим політичним силам чи створення контрасту.

...Nos enfants: nous avons été l'un du pays du monde qui a le plus ouvert ses écoles (4).

...Наші діти: ми були одними з перших у світі, що відкрили стільки шкіл.

Такий підхід дозволяє показати реципієнту, що завдяки зусиллям політичної сили, представленій мовцем, досягаються успіхи, недосяжні для інших (міст, регіонів, країн тощо), демонструючи перевагу мовця (Емманюеля Макрона) над можливим конкурентом чи підвищуючи значимість отриманих результатів на контрасті невдач об'єкта такого повідомлення, особливо напередодні нових виборів лідера республіки.

La question qui est posée à nos citoyens aujourd'hui c'est de savoir s'ils veulent l'esprit de défaite que vous portez. Parce que ce que vous portez c'est l'esprit de défaite, c'est d'expliquer à nos citoyens «c'est trop dure la mondialisation pour nous, c'est trop dure l'Europe, donc on va se réplier, on va fermer les frontières, on

va sortir de l'euro, sortir de l'Europe, parce que les autres y arrivent, et pas nous (13).

Сьогодні ми запитуємо наших громадян, чи хочуть вони духу поразки, що ви навіюєте. Тому що ви несете саме поразку, говорячи громадянам, що глобалізація є занадто складним завданням для нас, співпраця у ЄС занадто важка, тому ми відступимо, перекриємо кордони, відмовимось від євро, вийдемо з Європейського союзу, бо в інших вдається, але не у нас.

У цьому прикладі займенник може також використовуватись в якості дефінітиву, що необхідно передати при перекладі українською мовою, однак з маніпулятивної точки зору, вибір саме першої особи множини допомагає мовцю схилити реципієнта на свій бік та виставити позицію опонента ворожою, апелюючи до патріотичних почуттів та гідності громадянина за рахунок протиставлення можливої поразки держави успіхам інших країн-членів союзу, а часте повторення подібних лексичних одиниць сприяє навіюванню почуття єдності, а отже підвищує шанс успіху маніпуляції Макрона проти опонента Марін Ле Пен.

Варто зазначити, що при перекладі українською мовою, ми конкретизували поняття Європи до союзу як частину культурної та політико-економічної апропріації, оскільки країна не є державою-членом.

Отже, у двох прикладах метод застосовується з метою встановлення підсвідомого зв'язку з реципієнтом, змусити вважати його/її, що вони знаходяться на одному боці, однак у першому випадку присутня позитивна конотація, спрямована на почуття гордості, тоді як у другому варіанті конотація негативна, вжита з метою знищення образу опонента, запропонованих нею політичних ідей та пропозицій.

У цей же час, одним з найбільш ефективних та найчастіше вживаних способів впливу представниками політичної верхівки на масову аудиторію у період глибокої кризи є апеляція до почуття страху реципієнта, адже схиляє його/її до часткового чи абсолютного підкорення. Комунікативною метою такої

стратегії часто є схилення реципієнта до дії, чи навпаки спроба обмежити дії населення в критичних для держави умовах.

Таким чином, апеляція до почуття страху реципієнта є необхідним для політика важелем впливу на реципієнта, оскільки дозволяє встановити тимчасовий контроль над аудиторією швидко та з мінімальною втратою ресурсів політичної сили. Особливого вжитку такий метод знає в період світової пандемії, де створення колективного імунітету в найкоротші терміни є необхідним та ключовим кроком для подолання тяжкої кризи.

Le vaccin, pour efficace soit-il, ne suffit pas (4).

Якою б ефективною не була вакцина – її однієї недостатньо.

Nul n'est protégé face au Covid. Quel que soit son âge. Pour soi, pour ses proches: faisons-nous vacciner (4).

Ніхто не захищений від Ковіду. Не залежно від віку. Заради себе, заради близьких: вакцинуємось.

У першому наведеному прикладі виокремлюється маніпулятивна мета повідомлення президента: дотримання санітарних правил та обмежень під час затяжної пандемії. Апелювання до почуття страху реципієнта, у даному випадку – це створення негативних асоціацій та образів, викликає тривогу за своє здоров'я та за стан близьких, а отже штовхає на уникнення джерел потенційної небезпеки (масових зборів, протестів тощо). У той же час створюється додатковий акцент на необхідності вакцинації, що підвищує рівень захисту. Тому при перекладі такого повідомлення ми пропонуємо передати обидва маніпулятивні завдання за допомогою складнопідрядного речення, де основний елемент маніпуляції зберігається у головному реченні, а другорядний передається у вигляді підрядного.

У другому ілюстративному прикладі першочергова маніпулятивна мета – схилити реципієнта до вакцинації за допомогою страху залишитись незахищеним перед загрозою та не зможти вберегти близьких. Для її досягнення паном Макроном застосовується підвищена емотивність повідомлення за допомогою «різких» лексичних одиниць – «ніхто», його поділу на короткі

прості речення, градації додатку (я<близькі) та наказового способу. Варто зазначити, що імператив у прикладі вжито у першій особі множини, тим самим мовець апелює до єдності з реципієнтом та пом'якшує вказівку, подаючи її у формі заклику. Подібний елемент також викликає у реципієнта почуття зобов'язання не лише перед близькими, але й перед іншим оточенням, так як підсвідомо екстраполює позицію мовця, як незахищеного незнайомця, на решту населення. В результаті почуття страху перед потенційною відповідальністю за інших лише посилює маніпулятивний елемент звернення на підсвідомому рівні.

Однак варто зазначити, апеляція до страху вживається не лише з метою спонукання реципієнта до конкретної дії.

Enfin c'est également un message d'unité. En France, il n'y a qu'une communauté, c'est la communauté nationale. Je veux dire à tous nos concitoyens, quelle que soit leur religion, qu'ils croient d'ailleurs ou qu'ils ne croient pas, que nous devons dans ces moments nous unir et ne rien céder à l'esprit de division. Je sais que tous nos concitoyens sont aujourd'hui profondément choqués, bouleversés de ce qui vient une fois encore de se passer. J'appelle à l'unité de tous (14).

Врешті решт, це також послання єдності. У Франції існує лише одна спільнота – народна. Я хочу сказати всім нашим співвітчизникам, незалежно від їх віросповідання, зрештою вірують вони чи не вірують, що в цей час ми повинні об'єднуватися і не піддаватися духу розколу. Я знаю, що всі наші співвітчизники сьогодні глибоко шоковані, спантеличені тим, що щойно сталося. Я закликаю до єдності всіх.

У наведеному вище прикладі ми розглянули уривок з виступу президента республіки Емманюеля Макрона після терористичного акту, скоєного у Ніцці. Маніпулятивною метою такого повідомлення є об'єднання населення на фоні зовнішньої загрози з метою попередження нових нападів та подальшої ескалації вже небезпечної ситуації через паніку. Подібний різкий стрибок напруження у суспільстві може бути небезпечним як для населення так і для державності, тому повідомлення насичене емоційно збагаченими елементами, аби збільшити ефект навіювання, а отже й маніпулятивну ефективність повідомлення. Такими

елементами є вживання повторів (*une communauté – communauté nationale, dire à tous nos concitoyens – je sais que tous nos concitoyens*), що сприяє навіюванню, градація однорідних членів речення задля нагнітання (*choqués, bouleversés*), що поступово підвищує рівень емоційного навантаження, таким чином не ставить реципієнта у занадто різку зміну темпу повідомлення, та протиставлення (*qu'ils croient d'ailleurs ou qu'ils ne croient pas*), що у даному випадку використовується для знеособлення реципієнта, а отже збільшення об'єму потенційної аудиторії.

При перекладі ми вважаємо за необхідне зберегти ефект навіювання та емотивність повідомлення задля коректної передачі маніпулятивної складової повідомлення, адже саме напруга та гра зі страхом реципієнта дозволяє хоча б тимчасово об'єднати групи перед обличчям єдиної загрози, що є чи не найбільш вживаною політичною маніпуляцією. Тому ми передали емоційну складову звернення за допомогою лексичних відповідників, не втрачаючи таких елементів, як повтори, протиставлення та градації.

Je pense en particulier à tous nos concitoyens de plus de 60 ans et aux personnes vulnérables – dont celles qui sont en surpoids grave – qui ne sont pas encore vaccinées aujourd'hui: vous êtes celles et ceux qui courez aujourd'hui le plus grand danger. J'en appelle donc à votre mobilisation (10).

Я зокрема думаю про усіх наших співгромадян у віці старше 60 років та вразливих людей, у тому числі тих, хто страждає від надмірної ваги, хто на сьогодні ще не зробили щеплень: ви в найбільшій небезпеці. Тому я закликаю до вашої дії.

У наведеному вище прикладі ми виокремлюємо таку ж маніпулятивну стратегію – апеляція до почуття страху, однак вона застосовується приховано та більш м'яко, про що свідчить і кінець повідомлення, де заклик президента подано у формі прохання, а не наказу, попри те, що йде пряма вказівка на джерело небезпеки. Це може бути пов'язано з тим, на кого саме орієнтоване повідомлення, адже старше покоління може скептично ставитись до імперативних промов молодого лідера чи підсвідомо гостріше сприймати звернення в свою сторону, так як диференціація у такому повідомленні

відбувається за рахунок чутливих для багатьох факторів, таких як стан здоров'я, вік чи стать.

При перекладі ми орієнтувались на збереження маніпулятивної стратегії, що полягає в апеляції до страху реципієнта. Тому вважаємо, що необхідно точно визначити реципієнта (для самого адресата також) та передати цільовій аудиторії посилення про небезпеку, щоб спонукати до захисної дії, у цьому прикладі – до вакцинації. Тим не менш ми вважаємо за необхідне зберегти форму повідомлення (у наведеному прикладі – більш м'яку), аби підвищити маніпулятивний вплив. Вибір прямого еквіваленту «je pense» як «я думаю» дозволяє зробити акцент на небайдужості мовця до цільової аудиторії.

3.2. Альтернативні методи впливу та маніпулятивні стратегії

Окрім зазначених та описаних найбільш вживаних стратегій у сучасному французькому політичному дискурсі, широко використовуються й інші способи впливу на реципієнта та їхні численні комбінації, що ми й розглянемо далі.

3.2.1. Повтор як маніпулятивна стратегія на прикладі звернень президента Емманюеля Макрона.

Ефективною комбінацією стратегій у зверненнях французьких політичних діячів є поєднання наказового способу з повторами, щоб закріпити у підсвідомості реципієнта необхідний образ чи асоціацію.

Vaccinez-vous. Vaccinez-vous pour vous protéger. La vaccination est ouverte à tous sauf aux enfants de moins de 12 ans. Je rappelle qu'une personne vaccinée a 11 fois moins de chances de se retrouver à l'hôpital en soins critiques. Je rappelle aussi que des milliards d'individus sur la planète ont déjà eu le vaccin et que nous avons maintenant déjà un certain recul. Vaccinez-vous pour pouvoir vivre normalement: avec le vaccin, il vous sera possible d'obtenir un pass sanitaire et ainsi de vous

rendre librement dans les cafés, les restaurants, les lieux de culture, de sport, de loisirs sans tests PCR (10).

Вакцинуйтесь. Вакцинуйтесь, щоб захиститись. Вакцинація доступна усім, окрім дітей до 12 років. Я нагадую, що у вакцинованої людини в 11 разів менше шансів опинитись у лікарні у критичному стані. Я також нагадую, що мільярди людей у світі вже вакцинувались і ми уже відстаємо. Вакцинуйтесь, щоб мати змогу жити нормально, адже ви зможете отримати санітарний пропуск, а отже і доступ до кав'ярень, ресторанів, закладів культури, спорту чи дозвілля без PCR тесту.

У першому повідомленні ми зустрічаємо значну кількість вживаних паном Макроном повторів з закликом вакцинуватись, однак імперативність такого заклику має більше ознак наказу, ніж запрошення, за рахунок вживання другої особи множини, на відміну від прикладів, що ми розглядали раніше. Багаторазове повторення має сильний ефект навіювання, а окрім численних імперативних закликів до вакцинації, присутня значна кількість лексичних одиниць одного лексичного поля, пов'язаних з посиленням імунітету та менш помітного поля свобод, доступних лише для вакцинованих громадян. Як ми зазначали раніше, часто задля підвищення ефективності маніпуляції застосовують декілька маніпулятивних прийомів, і наведений приклад слугує цьому підтвердженням, оскільки апелює до підсвідомого страху реципієнта залишитись позаду, порівнюючи Францію з рештою світу, де темпи вакцинації вище. Таким чином, при перекладі необхідно зберегти лексичне поле, повтори та наказову форму повідомлення.

Як згадувалось раніше, політики часто застосовують повтори для створення, закріплення чи розвіювання певного образу у свідомості реципієнта, для вкорінення ідеї, а ефективною така методика є лише у комбінації з іншими стратегіями, у наступному прикладі – використання імперативу.

Protéger, protéger, protéger (4).

Захистити, захистити, захистити.

...Les mauvaises habitudes reviennent vite. Marqués par une époque de cynisme, de découragement, et j'ose le dire de platitude, nombreux encore sont ceux qui spéculent sur un échec qui justifierait leur scepticisme. Il vous appartiendra, il nous appartiendra de les démentir. Et il nous appartiendra aussi de convaincre tous ceux qui attendent, qui nous font confiance du bout des lèvres, tous ceux qui n'ont pas voté (15).

Погані звички повертаються швидко. Визначені епохою цинізму, зневіри, і я наважусь сказати банальні речі, що ще численні ті, хто спекують на одній невдачі, що б виправдовувала їхній скептицизм. Це вам потрібно, це нам потрібно буде довести їх неправоту. І нам потрібно буде також переконати усіх тих, хто чекає, хто довіряє нам повністю чи частково та тих, хто не голосував.

Наприклад, якщо ми розглянемо перше повідомлення президента, адресоване громадянам, то воно відзначається значною конкретністю та несе в собі дуже чітке повідомлення, яке за рахунок повторення одного твердження вривається у підсвідомість, створюючи чіткий образ мовця у ролі ініціативного захисника, що передається українською мовою за допомогою перекладу прямим відповідником та застосування такої ж маніпулятивної стратегії.

Друге повідомлення пана Макрона адресоване ж не громадянам, хоч і доступне для громадськості, а іншим представникам політичної еліти, оскільки є частиною виступу президента Французької республіки у парламенті. Тим не менш, використовується така ж стратегія повтору, за допомогою якої досягається навіювання важливості досягнення поставленої перед урядом мети та виконання зобов'язань перед населенням. Однак ці повтори використовуються не лише задля навіювання, але й для зв'язку елементів речення між собою, що робить повідомлення більш цілісним для реципієнта, а отже полегшує сприйняття та дію на підсвідомість.

Ми вважаємо, що при перекладі повідомлення з використанням такої стратегії необхідно зберігати усі лексичні одиниці задля збереження смислового навантаження звернення і досягнення маніпулятивної мети.

3.2.2. Маніпулятивні стратегії, побудовані на метафорі, порівнянні та евфемізмах.

У разі, коли повідомлення спрямоване не на інших представників політичної еліти, а на населення, часто застосовується метафоризація з метою лексичного «спрощення» тексту, адже таке повідомлення сприймається більш звично.

Oui, le simple amour de la patrie – que celle-ci s'incarne dans la solitude des collines de Haute Provence ou des Ardennes, dans la tristesse des grands ensembles où une partie de notre jeunesse s'abîme, dans la campagne parfois dure à vivre et à travailler, dans les déserts industriels, mais aussi dans la gaieté surprenante des commencements (15).

Так, проста любов до Батьківщини, чи то втілена вона в самоті пагорбів Верхнього Провансу до Арден, чи то у смутку житлових масивів, де гине частина нашої юності, чи у селі, де іноді важко жити й працювати, у промислових пустелях, але також і у дивовижній радості починань.

У цьому реченні зі звернення президента до конгресу маніпулятивною метою є гра на патріотичних почуттях реципієнта, яка досягається за рахунок яскравого опису пейзажів країни. Використовується контраст: Верхній Прованс – Ардени, що знаходяться на крайньому півдні та півночі відповідно, міські житлові масиви і промислові пустелі, де зосереджені економічні потужності, але також і повсякдення напруга протиставляються сільським територіям, де немає таких же можливостей для населення. Цей контраст також є важливим елементом й емотивної складової повідомлення, що необхідно для тиску на патріотичні погляди реципієнта. Тому при перекладі необхідно зберегти метафоризацію, аби повідомлення залишалось звичним для сприйняття та не було занадто формальним, що може значно знизити маніпулятивну цінність такого повідомлення. Однак, у наведеному прикладі ми також пропонуємо частково посилити контраст для україномовного реципієнта, аби повноцінно передати зміст речення, оскільки деякі елементи несуть різні конотації для

окремих мовців. Тому ми зробили незначний акцент ні відстані між Верхнім Провансом та Арденами, що може бути неочевидним, якщо бути недостатньо знайомим з географічними особливостями країни. Решту метафор ми переклали еквівалентно, аби зберегти емотивність та смислове навантаження повідомлення.

Derrière tous ces faux procès, on trouve le même vice, le vice qui empoisonne depuis trop longtemps notre débat public: le déni de réalité, le refus de voir le réel en face (15).

За всіма цими хибними справами ми бачимо одну і ту саму ваду, ваду, що занадто довгий час отрує нашу публічну дискусію: відмову зустріти реальність в обличчя.

У цьому випадку метафора застосовується з метою емотивного збагачення повідомлення, оскільки використовується для того, щоб підкреслити негативні риси об'єкту повідомлення (метафора отрути) та щоб зіграти на почутті гордості реципієнта, оскільки кидає виклик «зустріти реальність в обличчя».

У перекладі українською мовою ми вважаємо за необхідне вірно підібрати еквіваленти для ключових метафоричних одиниць для збереження маніпулятивного елемента повідомлення.

Mais ce souci d'efficacité ne suffira pas à rendre à notre démocratie l'oxygène dont trop longtemps elle fut privée. S'il faut en finir avec la République inefficace, il faut en finir aussi bien avec la République du souffle court, des petits calculs, de la routine. Nous ne retrouverons la respiration profonde de la démocratie que dans le renouement avec la variété du réel, avec la diversité de cette société française à l'écart de laquelle nos institutions se sont trop soigneusement tenues, n'admettant le changement que pour les autres mais pas pour elles (15).

Однак турботи про ефективність не вистачить, аби повернути кисень нашій демократії, якого їй бракувало вже занадто довго. Якщо нам випало покінчити з неефективною Республікою, то ми повинні покласти край і Республіці задишки, дрібних розрахунків, рутини. Ми віднайдемо глибокий

подих демократії лише у відновленні зв'язку з різноманітністю реальності, з різноманіттям нашого французького суспільства, за винятком якого усі наші інституції надто ретельно зберігалися, допускаючи зміни лише для інших, але не для себе.

У наведеному прикладі, взятому з виступу президента Республіки перед парламентом ми спостерігаємо широке використання метафори, що перш за все, виправдовується форматом повідомлення, що не обмежене у кількості слів чи часу, як публікація у Twitter, чи відео звернення до нації. Метафоризація використовується не лише задля більш переконливої та риторичної мови для реципієнта, але й несе у собі смислове навантаження. Метафора браку кисню дозволяє мовцю зробити акцент на зовнішні перешкоди, що стають на шляху уряду, а отже й держави до більш помітного економічного розвитку, але також допомагає мовцю схилити реципієнта на свій бік, образно пропонуючи рішення проблеми, також за допомогою метафоризації. Такий прийом дозволяє мовцю уникнути прямих обіцянок, що можуть згодом використовуватись проти нього/неї опозиційними силами під час запровадження необхідних політичних ініціатив, чи під час передвиборчої кампанії, і тим самим нанести репутаційну шкоду мовцю. За допомогою метафори Республіки, маніпулятор знеособлює урядову структуру, відповідальну за економічні чи соціальні труднощі, але й змушує реципієнта відчувати себе частиною поставленої проблеми, що не лише може слугувати для зниження рівня невдоволення серед населення, але й сприяти рішення таких проблем. Метафора відновленого подиху слугує орієнтиром для реципієнта, демонструючи наміри мовця згідно з його маніпулятивною стратегією, адже діє підсвідомо та уникає прямої конфронтації з раціональною частиною свідомості.

Тому після аналізу маніпулятивних елементів у запропонованому прикладі, при перекладі ми пропонуємо зберігати перенасичення, у контексті політичної промови до представників конгресу, метафорою та передати її відповідниками українською мовою задля збереження ефекту навіювання. Метафора задухи є вдалим еквівалентом, оскільки зберігає конотацію

першоджерела, сприяючи більш ефективній реалізації маніпулятивної стратегії мовця.

Поруч з метафорою у політичному дискурсі часто використовується прийом порівняння з метою демонстрації контрасту.

Nous étions parvenus au cours de ces dernières semaines à passer sous les 2 000 contaminations par jour contre plus de 35 000 au plus haut de la crise (10).

За останні декілька тижнів нам вдалось знизити кількість заражень до 2000 випадків на день, проти понад 35 000 у розпал кризи.

У наведеному прикладі ми бачимо, як мовець застосовує порівняння для того, аби підкреслити результативність вжитих урядом заходів під час пандемії на фоні незадоволення населення тривалими обмеженнями та для зниження рівня паніки серед іншої частини населення, демонструючи значне покращення епідеміологічної ситуації, а отже президент схиляє аудиторію на свій бік, роблячи її більш лояльною до майбутніх заходів.

Mais si beaucoup a été fait depuis un an pour lutter contre la pandémie, nous voyons tout ce qui nous reste à faire et je citais là beaucoup le continent africain. Dans le Pacifique, les mêmes situations étaient connues. Nos amis des Balkans, qui sont ici présents, ont aussi tant souffert de voir leurs pays privés de doses au moment où leurs voisins, à quelques kilomètres, parce qu'ils étaient dans l'Union européenne, pouvaient en bénéficier. Je crois que nous avons tous des leçons à tirer de ce qu'est la véritable solidarité et des perspectives que nous voulons leur offrir (19).

Але навіть якщо за останній рік було багато зроблено для боротьби з пандемією, ми бачимо, як багато ще треба зробити, і я багато посилався на африканський континент. У країнах тихоокеанського регіону були відомі такі ж випадки. Наші друзі з Балканського півострова, які є присутніми тут, також з надзвичайним болем споглядали за тим, як їхнім країнам бракує доз, коли їхні сусіди за кілька кілометрів, (оскільки вони були в Європейському Союзі), мали змогу ними користуватись. Я вірю, що ми всі маємо винести урок з того, що таке справжня солідарність, і у нас є перспективи, які ми хочемо їм запропонувати.

На прикладі цього повідомлення ми спостерігаємо, як в якості головної маніпулятивної стратегії порівняння використовується не задля показу контрасту для реципієнта, а для того, щоб показати, що у скрутній ситуації провина не лежить на уряді чи президенті особисто, як мовцю, оскільки численні держави у всьому світі страждали від такої ж проблеми. Таким чином, відповідальність від негативних наслідків спадає з мовця та перекладається на світову санітарну кризу. Однак існує і другорядна маніпулятивна мета – схилити представників більш розвинених та захищених від кризи держав до підтримки ослаблених країн, так як це пришвидшить її завершення.

Під час перекладу ми керуємось маніпулятивною метою, що, як ми зазначили вище, полягає у порівнянні з іншими світовими країнами та регіонами. Тому особливу увагу ми виділили конкретизації географічних позначень, аби порівняння було більш доступним для реципієнта, а оскільки, як ми визначили раніше, маніпулятивна мета найкраще реалізується у прихованій формі, чим зрозуміліше для реципієнта буде повідомлення, тим менше необхідності у його аналізі.

Ще одним методом маніпуляції за допомогою підбору лексичних одиниць є евфемізація дискурсу, де політики уникають вживання слів з негативною конотацією, чи з такою, що є не вигідною для мовця.

Sur la situation au Donbass, avec l'Ukraine et l'Allemagne, nous restons mobilisés et déterminés à faire émerger une solution politique – la seule possible (4).

Щодо ситуації в Донбасі, разом з Україною та Німеччиною ми продовжуємо мобілізувати свої зусилля і надалі рішуче налаштовані на пошук політичного рішення, що є єдиним можливим.

Ce soir je veux parler de votre collègue, de votre professeur, tombé, parce qu'il avait fait le choix d'enseigner... (20).

Сьогодні ввечері я хотів би поговорити про вашого колегу, вашого вчителя, який поліг/загинув тому, що зробив вибір навчати...

Перший приклад представляє собою повідомлення, опубліковане на офіційній сторінці президента Французької республіки з українським

перекладом після зустрічі двох лідерів держав. З метою уникнення тематики війни у публічному зверненні автор застосовує маніпуляцію за допомогою евфемізму, за допомогою якого воєнні дії на сході України висвітлюються як «ситуація в Донбасі». Використання подібного евфемізму не є випадковим, оскільки згодом мовець наголошує на єдиному можливому рішенні – політичному, а отже першочергове застосування лексичних одиниць з лексичного поля війни вирізнятиметься на контрасті та може не лише ввести реципієнта в оману, але й викликати супротив на рівні підсвідомості через невідповідність. Тому і в перекладі українською зберігається евфемізм, попри те, що більше не орієнтується на французьке населення.

Друге речення несе в собі значне емоційне навантаження, оскільки є початком промови президента щодо жертви терористичного акту. Емотивність повідомлення досягається не лише невербальними методами (інтонація, паузи, міміка мовця), але й лексичними: градаційне використання однорідних членів речення (колега для вчителів, вчитель для дітей). Одним з ключових елементів маніпулятивної стратегії теж є евфемізація смерті, за якої дієслово «mourir», «décéder», «régir» замінюється на нейтральне «tomber». При перекладі ж ми пропонуємо або використання стилістично нейтральних аналогів, або дієслів, що б вказували на зовнішній фактор, як причину нещасного випадку (у даному випадку загибель від рук терориста).

Côté recherche, je ne peux pas faire un immense cocorico. Je veux dire, on a fait beaucoup de choses, on a de la recherche embarquée, on a fait le maximum. J'ai encore bon espoir sur des traitements sur lesquels on a beaucoup avancé, mais j'ai, comme beaucoup d'entre vous, noté les lourdeurs qui ont ralenti notre système pour les essais cliniques... On a un système qui, au total, est moins efficace qu'il ne devrait l'être: manque d'investissements, trop de divisions, trop de lenteurs et des corporatismes (22).

Щодо дослідження, я не кричатиму про перемогу і не водитиму вас навколо пальця. Я маю на увазі, що ми багато що зробили, у нас є власне дослідження, ми зробили максимум. Я все ще покладаю надії на пошук

лікування, у якому ми досягли значного прогресу, але як і багато хто з вас, я помітив складності, що сповільнили нашу систему на шляху до клінічних випробувань... Ми маємо систему, що в цілому менш ефективна, ніж мала би бути через нестачу інвестицій, занадто багато факторів, що сповільнюють її та корпоративність.

У прикладі, наведеному вище, ми також можемо спостерігати евфемізацію за допомогою фразеології. Мовець замінює слово з негативною конотацією для реципієнта «обман» на фразеологізм, що лише передає смислове навантаження повідомлення, але повністю змінює його форму на більш лояльну до реципієнта. Пояснення, що йде після головного речення уривку підтверджує те, що повідомлення звернене на підвищення довіри аудиторії та нейтралізації можливого негативного ефекту від обговорення невдалої роботи національних центрів дослідження над власною вакциною. Таким чином, ця частина звернення президента республіки не асоціюватиметься з обманом на підсвідомому рівні, а за рахунок вжитого фразеологізму зменшується напруженість повідомлення, оскільки розбавляє офіційне мовлення.

Однак трактування цієї стратегії залишається неоднозначним, оскільки може сприйматись не лише як евфемізація повідомлення, але й як метафоризація для емоційного підсилювання, чи навіть різкого емоційного сплеску реципієнта, адже згодом ми бачимо, як мовець пояснює смислове значення власного виразу після того, як зумів заволодіти увагою аудиторії, знижуючи емоційне навантаження повідомлення.

При перекладі ми орієнтувались на збереження маніпулятивного елемента повідомлення, необхідного для досягнення комунікативної мети мовця, а отже обрали відповідник в українській мові, що ніс би аналогічне смислове навантаження.

3.2.3. Протиставлення, авторитетні джерела, цитування, імперативність та вживання неологізмів й архаїзмів як механізми впливу.

Стратегія протиставлення може використовуватись для підвищення емотивності повідомлення як і самостійний метод впливу.

Il n'était pas l'ennemi de la religion dont ils se servent, il avait lu le Coran, il respectait ses élèves, quelles que soient leurs croyances, il s'intéressait à la civilisation musulmane. Non, tout au contraire, Samuel Paty fut tué précisément pour tout cela (20).

Він не був ворогом релігії, якій вони служили, він прочитав Коран, він поважав своїх учнів, не зважаючи на їх вірування, його цікавила мусульманська культура. Ні, зовсім навпаки, Семюел Паті був убитий саме за все це.

У наведеному прикладі ми спостерігаємо, як протиставлення вжито паном Макроном як самостійний елемент впливу на реципієнта з метою підвищення емотивності повідомлення, а отже – викликати емоції. Базуючись на загальному контексті промови (вшанування пам'яті загиблого вчителя від прихильника радикального релігійного представника) та ретроспективи на промову і її наслідки, ми можемо зробити висновок, що протиставлення має на меті викликати негативні емоції реципієнта у відношенні до радикальної течії релігійного руху та схилити його/її на свій бік, чи збільшити лояльність аудиторії до можливих майбутніх заходів у боротьбі проти тероризму у Франції та у всій Європі.

Протиставлення реалізовано у незвичному форматі, адже спершу мовець спростовує твердження за допомогою складносурядного речення, де кожна сурядна частина несе за собою таке ж смислове навантаження, що й головна, а згодом задля збільшення емоційної напруги окремим реченням висуває протилежне твердження в якості протиставлення. Таким чином через використання спершу повторного твердження, а згодом різким та контрастним протиставленням, мовець досягає значно більшого емоційного впливу як на

свідомому (різка промова на чутливу для аудиторії тему), так і на підсвідомому рівні (емоційна навантаженість повідомлення, його побудова).

При перекладі ми зберегли форму речення, передаючи твердження за допомогою складносурядного речення, окремо від протиставлення, задля передачі паузи та більш різкого контрасту, що сприятиме досягненню маніпулятивної мети такого повідомлення без втрати смислового його навантаження.

Якщо звернутись до інших маніпулятивних стратегій, що часто використовуються політиками для встановлення довіри реципієнта, варто розглянути метод посилення до авторитетних осіб/джерел чи подій підвищеної соціальної значущості. До подібної методики зазвичай вдаються для того, щоб виправдати політичні рішення, стратегії чи навіть нав'язати реципієнту вигідне для мовця повідомлення.

La #COP26 a réaffirmé l'importance que nous soyons tous au rendez-vous des 100 milliards de dollars de mobilisation pour accompagner la transition des pays qui ont moins (4).

#КС26 (конференція сторін) підтвердила важливість того, щоб усі ми виділили 100 мільярдів доларів на підтримку переходу країн з меншим рівнем економічного розвитку.

У наведеному прикладі використання займенника «ми» не націлене на встановлення зв'язку та почуття єдності з реципієнтом, а на розширення впливу мовця на представників інших сторін (наприклад, представників інших держав). Таким чином, підсвідомо навіюється образ сильного лідера, яким представляється президент однієї з найбільш економічно та політично впливових держав Європи. Посилаючись на авторитетне джерело, таке як міжнародна конференція з питань глобального потепління, у реципієнта встановлюється довіра до мовця, а головне – до повідомлення, що він передає, а отже досягається маніпулятивна мета. Визнана чи широко розповсюджена серед аудиторії авторитетність джерела, що використовується у повідомленні,

не спонукає реципієнта до пошуку підтвердження інформації, а сприяє її сприйняттю як істини.

При перекладі українською мовою ми також застосували прийом конкретизації, оскільки використання джерела як складової твердження є ключовим у такій маніпуляції. Освітлення цієї події в українському медіа просторі значно поступається обсягам французьких публікацій, а отже менш знайоме реципієнту.

Le GIEC a parfaitement décrit depuis longtemps ce à quoi le réchauffement climatique conduit. Il en a décrit les causes dans les différentes actions humaines: la production de l'électricité et les modes de production, les différentes activités humaines, les modes de déplacement, tout cela a été documenté et a conduit à une mobilisation jusqu'à l'accord de Paris (18).

МГЕЗК вже давно чудово описує, до чого призводить глобальне потепління. Вона описала причини різних дій людей: виробництво електроенергії та засоби її виробництва, різні види людської діяльності, засоби пересування – усе це було задокументовано та призвело до вживання заходів, аж до Паризької угоди.

У даному прикладі пан Макрон посилається на міжурядову групу експертів з питань змін клімату для того, щоб переконати реципієнта, та щоб повідомлення було більш правдоподібним для досягнення маніпулятивної мети. Також така стратегія допомагає частково чи повністю змістити відповідальність з мовця за дії та рішення у разі невдачі, адже базуються на представленій реципієнту інформації від третьої сторони – групи експертів.

При перекладі необхідно передати першоджерело для коректної трансформації повідомлення між мовами без втрати маніпулятивного ефекту. Тому ми вважаємо за потрібне використання офіційно чи загально прийнятих відповідників, у разі, якщо такі існують (назви міжнародних урядових та неурядових організацій, власні назви та імена тощо).

Необхідно зважати на те, що повідомлення з виступу президента республіки стосується заснування французького офісу з питань біорізноманіття,

а тому джерело, на яке посилається мовець, несе головне маніпулятивне завдання, а отже потребує особливої уваги. Тому, як ми описали раніше, при перекладі необхідно передати офіційно прийняту назву організації (Le Groupe d'experts intergouvernemental sur l'évolution du climat – Міжурядова група експертів з питань змін клімату) для збереження маніпулятивного ефекту авторитетного джерела у сфері, якій присвячено повідомлення.

Також посилення на конкретних авторитетних у тій чи іншій галузі осіб додає повідомленню мовця довіри з боку реципієнта, адже у такому разі адресату пропонується довіритись не невизначеній групі експертів, навіть якщо і відомій, а конкретній особі, що здається більш близьким та достовірним.

Nous sommes confrontés à des défis qui ne sont pas neufs. On les voit poindre depuis maintenant quelques décennies. Ils sont en train de se consolider, de se raffermir et ils ont en quelque sorte présidé à ce que la France comme l'Europe ont fait ces dernières années, ce qui porte notre conviction collective et ce qui a été encore raffermi et conforté pendant la crise. Et que le rapport d'ailleurs, que j'avais commandé il y a quelques mois à messieurs BLANCHARD et TIROLE avec un collectif d'économistes, a pu confirmer (16).

Ми стикаємось з викликами, які вже не нові. Ми декілька десятиліть спостерігаємо, як вони все виникають. Вони закріплюються, міцнішають і певним чином скерували дії Франції та Європи протягом цих останніх років, що свідчить про наші колективні переконання та про те, що це більше закріпилось та зміцніло під час кризи. Крім того, кілька місяців я тому розпорядився представити звіт від панів Блانشара та Тіроля разом із групою економістів, що зміг це підтвердити.

У наведеному прикладі мовець посилається на групу експертів, виокремлюючи імена деяких з них, аби повідомлення викликало більше довіри у реципієнта, навіть якщо він/вона не знайомі з представленою особою. Варто зазначити, що на відміну від інших прикладів посилення на авторитетні джерела, у це повідомлення не розпочинається з позиції експертної думки, а нею завершується. Таким чином Емманюель Макрон може представити ієрархію

джерел по відношенню до нього самого: неурядова міжнародна організація > президент однієї держави / президент держави > група державних експертів. Також подібна схема будівництва повідомлення може відображати першочергове джерело ініціативи та того, хто їй слідує.

Тому при перекладі ми пропонуємо зберігати позицію джерела у повідомленні, задля збереження смислового навантаження та повноцінної передачі маніпулятивної мети мовця. При перекладі імен експертів ми також пропонуємо за змоги звіритись з офіційними джерелами для використання прийнятих аналогій, та, у разі їхньої відсутності, перекласти згідно з прийнятими правилами.

Однак, як ми зазначали раніше у нашому дослідженні, посилення може використовуватись мовцем і з умисним приховуванням першоджерела.

Toutes les études montrent en effet que 6 mois après le vaccin, l'immunité diminue et donc le risque de développer une forme grave réaugmente (4).

Усі дослідження демонструють, що імунітет послаблюється через півроку після застосування вакцини, а отже підвищується ризик більш важкої форми захворювання.

Для досягнення маніпулятивної мети використовується загальне позначення досліджень без зазначення конкретних джерел, у яких можна перевірити достовірність твердження, оскільки воно може бути частково чи повністю оманливим. У наведеному прикладі посилення йде на «всі» дослідження, оскільки у підсвідомості реципієнта таке визначення асоціюється зі значною кількістю досліджених матеріалів, а отже підвищується правдоподібність твердження, тому ми вважаємо, що для якісного перекладу повідомлення українською мовою необхідно дотримуватись маніпулятивної мети, а отже зберегти посилення на приховане першоджерело.

Je parle sous le contrôle de beaucoup plus experts que moi cher Jean, mais quand le dernier siècle a vécu un degré de réchauffement, sur la mer de glace c'est 2,5 degrés à cause justement des effets d'accélération et des effets combinés de celui-ci (18).

Мої слова контролюються тими, хто є набагато більшими експертами, ніж я, дорогий Жане, але коли у минулому столітті спостерігалось потепління лише на один градус, на морському льоду це 2,5 градуси саме через ефект прискорення та його сукупний вплив.

У наведеному прикладі звернення до прихованого джерела використовується аби надати більшої авторитетності виступу самого мовця, оскільки дозволяє Е. Макрону перебільшувати дійсність, чи маніпулювати результатами справжнього дослідження в свою користь, адже мовець використовує конкретні цифри, не зазначаючи авторів розрахунків. Тим не менш, оскільки повідомлення є частиною монологічного виступу, в якому відсутній елемент діалогу з реципієнтом, такий маніпулятивний метод допускається, оскільки не загострює уваги реципієнта на першоджерелі і не дає змоги поставити достовірність наведених результатів під сумнів.

При перекладі ми орієнтуємось на маніпулятивну мету, що полягає у підвищенні авторитетності позиції мовця і не можемо самостійно посилатись на конкретне джерело, якщо воно відсутнє у першоджерелі, а отже використовуємо таке ж загально описове поняття експертів, щоб залишити смисловий компонент повідомлення незмінним.

Il est bien pointé par, il y a beaucoup d'économistes qui sont ici qui l'ont montré, au fond, depuis le 18ème siècle, nos sociétés démocratiques reposant sur l'économie sociale de marché avaient une forme de consensus qui était qu'on crée de la valeur, mais il y avait toujours un progrès constant; nos enfants vivraient mieux que nous (16).

Численні економісти, присутні зараз і серед нас, вказують на те, що, в основному, починаючи з 18 століття, наше демократичне суспільство, що постійно розвивається та засноване на соціальній ринковій економіці, має форму консенсусу, яка полягала в тому, що ми задавали вартість, але завжди був постійний прогрес; ймовірно, наші діти живуть краще за нас.

На прикладі цього речення ми бачимо посилення мовця на «численних економістів» задля надання інформативної вагомості повідомленню, а отже й

підвищенню маніпулятивної ефективності промови. Тим не менш, приховання конкретних осіб дозволяє не брати на себе відповідальність за можливі неточності чи за абсолютну недостовірність інформації. Варто зазначити, що Емманюель Макрон робить спробу приховати факт посилання на недостовірне (оскільки невідоме) джерело тим, що заявляє про присутність авторів досліджень серед аудиторії, що сприяє маскуванню маніпулятивного елементу повідомлення, а отже підвищує шанс на успіх. Такий прийом допомагає не спонукати реципієнта до пошуку першоджерела та можливого виникнення недовіри, що вкрай не вигідно для мовця не лише тому, що ставить під загрозу досягнення маніпулятивної мети повідомлення, але й ускладнює, чи навіть унеможлиблює, вплив на реципієнта у майбутньому.

У результаті нашого дослідження стратегії впливу на реципієнта за допомогою апеляції до почуття страху, ми дійшли до висновку, що найчастіше вона вживається у комбінації з певним закликом, до якого мовець намагається схилити адресата, чи навіть наказом. Досягається ця мета за допомогою наказового способу речення.

Soyons toujours dans le camp de l'action responsable, de l'action fédératrice, du rassemblement le plus large possible de la Nation (8).

Будьмо завжди на боці тих, хто вживає відповідальних заходів, об'єднавчих дій, для якомога більшого об'єднання Франції.

Blessés de guerre, veuves, veufs et orphelins de soldats tombés pour la France, héros d'hier anciens combattants et héros d'aujourd'hui qui prennent tous les risques pour nous protéger. Le Bleu de France est pour eux. Portons-le (4).

Поранені на війні, вдови, вдівці та сироти загиблих за Францію солдат, герої вчорашнього дня, ветерани та герої сьогодення, які ризикують усім для нашого захисту. Волошка Франції для них. Носімо її.

У першому реченні імператив використовується як патріотичний заклик, спрямований на підтримку політичної сили, оскільки автор публікації, депутат Альп Верхнього Провансу, вживає це як цитату для доповнення подяки прем'єр міністру Франції за участь у конференції. Тому подібний заклик ми

перекладаємо за допомогою наказового способу, аби передати підтримку політичного діяча певній політичній силі. За допомогою вжитої першої особи множини мовець може пом'якшити заклик, оскільки апелюючи до єдності може підсвідомо навіяти реципієнту, що останній не виконує вказівку, а разом з мовцем є частиною сумісного проекту.

У другому прикладі імператив вживається Емманюелем Макроном для підняття патріотичного настрою реципієнта, оскільки повідомлення, опубліковане в день пам'яті загиблих у Першій світовій війні та день перемир'я. Для більшої маніпулятивної ефективності підвищено його емотивність за рахунок переліку слів з одного лексичного поля (жертви війни), та за рахунок поділу повідомлення на прості речення, деякі з яких не мають присудка. Короткі речення дозволяють реципієнту поставити необхідні паузи для більшої емотивності послання, тому ми вважаємо необхідним передати емоційне навантаження при перекладі, вживаючи односкладні речення.

Et il s'agit là d'un vrai appel que je lance à nos jeunes talents en France ou à l'étranger. "Installez-vous ou revenez en France" (22).

І мова йде про справжнє звернення, яке я адресую нашим молодим талантам у Франції чи за її межами. «Оселіться чи повертайтеся до Франції».

Імператив у наведеному прикладі використовується в якості попередження емігрантам, що знаходяться за межами країни. Такий спосіб звернення використовується з рішучим попередженням без прихованих мотивів. Таким чином, президент республіки підсвідомо тисне на реципієнта, змушуючи його/її зробити негайний виріб, що необхідно зробити до закриття кордонів країни на порозі світової санітарної кризи.

Під час перекладу необхідно зберегти вказівний тон, що б спонукав реципієнта до негайного прийняття рішення, тому ми не лише передали наказовий спосіб наприкінці повідомлення, але й залишили розподіл на речення, щоб заклик до рішення залишився виокремленим та виділявся з-поміж

основної частини звернення. Іноді ми вважаємо доцільним збереження пунктуації (наприклад, знаку оклику наприкінці речення).

Наказова форма особливо часто використовується у зверненнях Емманюеля Макрона. Як демонструє наше дослідження, досить часто наказовий спосіб використовується як основний елемент політичних гасел, оскільки під час активної кампанії часто спливає перед реципієнтом та врізається у підсвідомість за рахунок коротких закликів.

Votez Le Pen (12).

Голосуйте за Ле Пен.

La France en marche

En marche, la France ! (9)

Франція йде вперед

Вперед, Франціє!

Дослідивши вживання імперативу у політичних гаслах, ми можемо простежити розвиток маніпулятивної стратегії у напрямку більш прихованого впливу на реципієнта. У першому прикладі ми розглянули гасло кандидата у президенти Франції Жана Марі Ле Пена на виборах 2007 року. Коротке гасло легше запам'ятовується реципієнту, звертає увагу на ім'я автора, таким чином виділяючи його зі списку інших. Однак такий неприхований заклик до вибору конкретного кандидата не несе у собі ніякої більше інформації, яка могла б схилити виборця на користь політичного діяча, а отже без комбінації з іншими маніпулятивними стратегіями є не ефективним. У результаті, кандидат вибув з виборчих перегонів у першому турі, поступившись Ніколя Саркозі.

На прикладі другого гасла політичної партії чітко виокремлюється розвиток стратегії у порівнянні з першим наведеним реченням, оскільки звернення не містить виключного заклику до дії, особливо чітко визначеної та очевидної для реципієнта, а знеособлює та в водночас об'єднує аудиторію. Досліджений приклад відрізняється тим, що не містить прямого використання імперативу, однак містить замаскований заклик до дії, так як невизначеність реципієнта досягається за допомогою метонімії, де під Францією мається на

увазі саме населення республіки, однак не сприймається як пряме звернення чи наказ. Сам імператив розміщено вкінці гасла, аби підкреслити перше повідомлення про розвиток країни, та нав'язати ідею подальшого розвитку за умови перемоги кандидата. При перекладі необхідно зберегти маніпулятивну мету, а отже ми перенесли наказовий спосіб з французької мови. Також вважаємо за необхідне збереження емотивної складової гасла, а отже ми зберегли знак оклику.

Щодо використання риторичних запитань у політичному дискурсі, то вони набагато більше фігурують у великих промовах мовців, де, зазвичай, немає можливості отримати швидкої відповіді від реципієнта (наприклад, коментарі у соціальних мережах). За допомогою цього елемента можна створити ілюзію діалогу з реципієнтом та продовжити виступ у вигідному для мовця руслі.

Ce mandat du peuple que nous avons reçu, quel est-il exactement? Pour le savoir, il faut.. (15)

Це доручення, що ми отримали від народу, який він насправді? Щоб відповісти на це запитання, необхідно...

S'agit-il de réformer le droit du travail, pour libérer, dynamiser l'emploi au bénéfice d'abord de ceux qui n'en ont pas? On nous dira qu'il s'agit d'adapter la France aux... S'agit-il de réduire nos dépenses publiques pour éviter à nos enfants de payer le prix de nos renoncements ? On nous dira que... S'agit-il de sortir de l'état d'urgence ? On nous dira que... (15).

Чи йде мова про реформування трудового законодавства, щоб дати більше свободи та підвищити зайнятість тих, у кого роботи немає? Нам скажуть, що мова йде про пристосування Франції до... Чи йде мова про скорочення державних виплат, аби не дати нашим дітям платити ціну за ініціативи, що ми відхилили? Нам скажуть, що... Чи йде мова про припинення надзвичайного стану? Нам скажуть, що...

Le 26 septembre 2017, à la Sorbonne, le Président @EmmanuelMacron lançait une initiative pour une Europe souveraine, unie et démocratique. Quatre ans de travail après, où en sommes-nous ? (5).

26 вересня 2017 президент Емманюель Макрон започаткував ініціативу суверенної, єдиної та демократичної Європи. Де ми зараз після 4 років роботи? Alors, pourquoi Samuel Paty fut-il tué ? Pourquoi ? (20).

Так чому Семюел Паті був убитий? Чому?

У першому реченні питання виставляється на кінець речення, та виокремлюється комою (паузою при усному мовленні). Таке питання допомагає скорегувати підготовлене повідомлення до обговорення необхідного об'єкту не збиваючи реципієнта з пантелику та не втрачаючи його/її уваги. За рахунок цієї паузи акцент зміщується на кінець речення, чітко визначає ідею повідомлення президента, підкреслюючи основне положення, а отже відповідь на самостійно поставлене питання сприймається більш цілісно. Тому при перекладі ми зберегли ключові акценти у реченні. Таким чином маніпулятивна стратегія, що полягає у створенні уявного діалогу з реципієнтом, дозволяє навіяти реципієнту враження, що до необхідного висновку вони дійшли з мовцем одночасно та незалежно.

У другому ж прикладі з промови президента, опублікованої на сторінці Єлисейського палацу, риторичні питання використовуються для демонстрації позиції щодо певного явища, присутнього у питанні та для встановлення ілюзії діалогу з реципієнтом. Для коректного перекладу українською мовою необхідно також передати комунікативну мету повідомлення за рахунок повторення риторичних питань, оскільки у промові присутня і самостійна відповідь, необхідна для аргументації позиції мовця.

У третьому прикладі риторичні питання у промові президента присутні для того, щоб на них не було знайдено відповіді. Такий маніпулятивний метод ефективно використовується задля дискредитації мотивів чи ідей супротивника, адже якщо на раціональне питання не вдається дати відповідь, а отже мотивація представника протилежної сторони не виправдана.

У перекладі ми зберегли прийом із риторичними питаннями та повтором для підвищення емотивності повідомлення.

Раніше ми розглянули посилання на авторитетні джерела для надання повідомленню більшої правдоподібності та інформативної вагомості. Схожа стратегія реалізується за рахунок цитування відомих осіб, що користуються авторитетом серед населення.

«D'abord ils vous ignorent, ensuite ils vous raillent, puis ils vous combattent et enfin, vous gagnez», ce sont les mots de Ghandi, l'artisan de l'indépendance de l'Inde, que j'ai pu brièvement partager avec @raulromeva à sa sortie du Tribunal suprême aujourd'hui. #FreeThemAll (7).

«Спершу вони ігнорують вас, потім вони насміхаються над вами, потім вони борються з вами, потім нарешті ви перемагаєте», – це слова Ганді, архітектора незалежності Індії, якими я міг коротко поділитись сьогодні з @raulromeva на виході з Верховного Суду. #FreeThemAll.

Le Président Pompidou disait « N'emmerdez pas les Français ». Il faut donner cette envie de politique aux Français (1).

Президент Помпіду говорив «Не дратуйте французів». Необхідно передати це прагнення французам.

В обох запропонованих прикладах повідомлень Жозе Бове та Алена Жюппе використовується цитати відомих осіб, однак варто зазначити, що при перекладі вони не є рівнозначними. Необхідно звертати увагу на те, до якої історичної епохи належить цитована особа, та яке культурне значення вона має для першочергового реципієнта (у нашому дослідженні – для французької нації, а отже необхідно застосовувати необхідні перекладацькі прийоми для того, щоб правильно передати текст українською мовою без втрати смислового навантаження та зі збереженням маніпулятивних елементів, закладених мовцем.

На прикладі першого повідомлення розглянемо використання цитати всесвітньо відомої історичної особи. Важливість внеску підкреслюється самим мовцем, щоб підвищити вагомість у підсвідомості реципієнта, оскільки пан

Бове використовуючи метафору звеличує роль Ганді у здобутті незалежності Індією. Вище ми описували посилання на авторитетних осіб у зверненнях політичних осіб. Однак у нашому дослідженні значну частину ілюстративного матеріалу складають соціальні мережі, тому необхідно зазначити, що у такому повідомленні також використовується характерне для соціальних мереж посилання на певну особу, шляхом позначення певного облікового запису, до якого автор звертається, чи на який посилається.

При перекладі цитувань відомих історичних осіб ми вважаємо за потрібне провести за можливості дослідження можливих існуючих сталих перекладів, оскільки такі цитати вже можуть мати прямі відповідники. Фраза, використана у нашому прикладі, має декілька інтерпретацій, тому ми запропонували власний переклад, беручи до уваги доступні переклади та маніпулятивну мету досліджуваного тексту.

У другому прикладі цитується колишній президент Французької республіки Ален Жюппе, а отже при перекладі важливо зберегти додаткову інформацію про значність особи для першочергової аудиторії, оскільки такий переклад може частково чи повністю втратити маніпулятивну ефективність, а отже й цінність висловлювання.

У наведених прикладах цитування є основною темою повідомлення, навколо якого будується рема – сама позиція мовця, яку намагаються навіяти реципієнту.

Однак політики не завжди звертаються до слів уже відомих осіб, але базують свої промови на малознайомих людей, чи таких, що раптово отримали медійне поширення.

« Je voudrais que ma vie et ma mort servent à quelque chose » avait-il dit un jour. Comme par prescience (20).

«Я хотів би, щоб моє життя і моя смерть послугували для чогось», – сказав він якось. Ніби по передчуттю.

Цей приклад з промови президента в пам'ять загиблого вчителя від рук радикальних ісламістів, що пізніше був кваліфікований як акт тероризму,

містить у собі цитату загиблого пана Паті, чия смерть від рук радикального школяра шокувала весь світ. Президент визначав боротьбу з тероризмом як один із основних пунктів своєї передвиборчої кампанії, а отже й згодом виступив з промовою в пам'ять жертви теракту. У наведеному прикладі цитування наводиться не з метою авторитетного обґрунтування позиції, як було розглянуто раніше, але задля емоційної напруги повідомлення, що рішуче налаштує реципієнта на боротьбу проти ворога – тероризму.

При перекладі ми зберегли цитату, застосувавши пунктуаційні правила української мови та зберегли ділення повідомлення для речень, оскільки пауза між реченнями також є елементом емоційного збагачення повідомлення, а отже впливає на успіх маніпулятивної стратегії мовця.

Як ми зазначали у нашому дослідженні, ще одним методом впливу є використання архаїзмів у мовленні.

Ce que vous proposez, comme d'habitude, c'est de la poudre de perlimpinpin (13).

Ви, як завжди, пускаєте туману в очі.

Il ne faut pas raconter non plus des carabistouilles à nos concitoyens (12).

Не потрібно більше розповідати неблиць нашим співгромадянам.

Подібний прийом характеризує мовлення президента республіки Емманюеля Макрона. Така методика дозволяє зробити виступи мовця особливими, такими, що вирізнятимуться з-поміж інших політичних представників. Після вирішальних дебатів, вираз пана Макрона «*poudre de perlimpinpin*» привернув значну увагу не лише глядачів процесу, але й засобів масової інформації, що дало значний поштовх популяризації кандидата. Востаннє цей фразеологізм використовувався політиками публічно аж у 1979 році, на той час мером Парижу, а згодом президентом Франції – паном Жаком Шираком.

У другому прикладі ми бачимо водночас архаїзм та запозичення, оскільки вираз *raconter des carabistouilles* є застарілим бельгійським фразеологізмом, що також був вдало використаний паном Макроном у інтерв'ю, що привернуло

знову значну хвилю уваги реципієнтів та інших засобів масової інформації, так як подібні вирази є незрозумілими для більшості населення, яких зацікавили висловлювання президента.

При перекладі ми не використовували архаїзмів української мови, але пропонуємо використання аналогічних за значенням фразеологічних елементів, аби передати маніпулятивний елемент повідомлення – не стандартне мовлення, не втративши смислове навантаження тексту.

Також для привернення уваги до обраних засобів вираження застосовуються й неологізми, що або вводить в мовлення новий термін, або ж автор повідомлення цілить на більш молоду аудиторію, таким чином використовуючи неологізми молоді.

Comme le disent les Chinois, qui n'est pas venu sur la Grande muraille n'est pas un brave. Qui va sur la Grande muraille conquiert la bravitude (21).

Як говорять китайці, хто не піднімається на Велику китайську стіну – той не сміливий. Хто йде на Велику стіну, той набуває хоробрості.

Pose de la première pierre de la future usine d'Electravia, lauréats du #planderelance. Ce bâtiment fabriquera des pièces pour l'aviation légère et va permettre la création de 30 emplois. Leaders mondiaux, cette entreprise produit 100% de ses composants en France.

Кладу перший камінь майбутнього заводу Electravia, переможця конкурсу #planderelance. У цій будівлі вироблятимуться деталі для легкої авіації та він забезпечить нових 30 робочих місць. Будучи світовими лідерами, це підприємство виробляє 100% компонентів у Франції.

Розглянемо перший приклад. Вперше неологізм було використано пані Сеголен Руаяль, і розглядається варіант того, що вжито слово було помилково замість *bravoure*, *f*, що призвело до насмішок у публічному полі від пана Саркозі. Однак термін швидко розповсюдився та згодом був опублікований у словнику Larousse, як самостійний термін та неологізм. При перекладі ми пропонуємо використовувати синонімічний ряд сміливість – хоробрість,

оскільки в українській мові не існує прямого відповідника, що й становить головну проблему перекладу неологізмів.

Усе ж, на прикладі другого повідомлення, опублікованого на сторінці прем'єр міністра Франції Жана Кастекса ми спостерігаємо, що значна кількість неологізмів французької мови є запозиченнями з іноземних мов, в основному з англійської. У такому разі ми пропонуємо пошук відповідників для успішного перекладу, однак якщо у використанні неологізму закладена маніпулятивна мета, то для її досягнення у перекладеному тексті за можливості пропонуємо вживання неологізму, навіть за наявності прямого відповідника.

Іноді ж мовець може використовувати повноцінні запозичення з іноземної мови, а не їхній аналог, чи навіть кальковану форму.

...Nos grandes structures n'ont pas été les plus rapides au monde. Quand je regarde la compétition mondiale, on ne peut pas dire que la nation de Pasteur a été celle qui a découvert, que ce soit les structures publiques ou privées, le vaccin en premier. Matter of fact.

...Наші основні структури не є найшвидшими у світі. Коли я дивлюся на світову конкуренцію, ми не можемо сказати, що нація Пастера першою виявила вакцину, будь то державні чи приватні структури. І це беззаперечний факт.

У наведеному прикладі, мовець навмисне акцентує увагу на фразі, що різко привертає увагу реципієнта. У письмовому варіанті промови вона виділена курсивом, що також підкреслює її роль у повідомленні. Таким чином, додавши елемент, що різко відрізняється від основного тексту мовець може швидко привернути особливу увагу до необхідного з маніпулятивної точки зору елементу повідомлення, а використання прямого англіцизму (без застосування адаптації) є також інструментом залучення англомовної аудиторії.

При перекладі ж ми не вжили англіцизму, але притримались інших способів загострення уваги, а саме виокремлення елементу в окреме самостійне односкладне та неповне речення.

ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ

У заключному розділі нашого дослідження проведено аналіз психолінгвістичних стратегій маніпуляції у французькому політичному дискурсі (усному й письмовому) на основі повідомлень та звернень політичних діячів, виокремлені, описані та пояснені ключові елементи таких стратегій, необхідні для досягнення маніпулятивної мети та запропоновані методи їх перекладу українською мовою для збереження маніпулятивного впливу на підсвідомість реципієнта.

За результатами нашого дослідження ми констатуємо, що маніпулятивні стратегії застосовуються майже у всіх промовах, повідомленнях, публікаціях, гаслах, що несуть за собою політичну вмотивованість, адже насамперед вони призначені на масового реципієнта, а саме на встановлення контролю над ним. Задля досягнення максимальної ефективності у реалізації заданої маніпулятивної мети, її методи повинні бути прихованими та діяти на реципієнта на підсвідомому рівні, у чому, як ми зазначали, й полягає психологічна складова нашого дослідження.

Прослідкований значний розвиток у застосуванні маніпуляцій у зв'язках з громадськістю за останні десятиріччя в епоху стрімкого розвитку інтернет-мереж. Найбільшої ефективності маніпулятивні методи набувають за комбінованого вжитку, а їхня кількість залежить від теми повідомлення, кінцевої мети, цільової аудиторії та розміру тексту. Таким чином, повідомлення, які поширюються через інтернет-мережі характеризуються невеликим розміром, прямим повідомленням та обмеженим ілюстративним матеріалом, однак повинні втримати увагу реципієнта. За такого способу комунікації з реципієнтом, він / вона самостійно може стати частиною системи розповсюдження повідомлення.

Розглянувши типи маніпулятивних стратегій, що використовуються у французькому політичному дискурсі, ми стверджуємо, що найчастіше

маніпулятивною метою є заклик реципієнта до дії чи зміна його/її світогляду чи відношення до об'єкту повідомлення шляхом нав'язування необхідних асоціацій за допомогою емотивної складової повідомлення чи апеляції до почуттів гордості (патріотизму) та страху. Лексико-семантичний склад таких повідомлень чітко визначений та відповідає маніпулятивній меті мовця задля досягнення комунікативної мети, а отже ми вважаємо, що його збереження є ключовою складовою успішного перекладу повідомлення без втрати маніпулятивних елементів. Однак ми також вважаємо, що необхідно враховувати соціально-культурні особливості аудиторії, задля коректного підбору еквівалентів для реципієнта, аби максимально полегшити сприйняття повідомлення, а отже й підвищити психологічний маніпулятивний вплив на підсвідомість.

Базуючись на дослідженому ілюстративному матеріалі ми робимо висновок, що у сучасному політичному дискурсі найбільшого поширення зазнали найбільш приховані стратегії, які найважче раціонально усвідомити реципієнту та чинити опір.

Найчастіше у сучасних повідомленнях використовується апеляція до єдності мовця з реципієнтом за рахунок вживання займенника першої особи множини, що так чи інакше (як основна чи допоміжна маніпулятивна стратегія) була застосована у 34 прикладах, що ми розглянули у нашій роботі. Також одним з найпоширеніших засобів є апеляція до страху чи патріотизму, що були вжиті в якості першочергової чи другорядної маніпулятивної стратегії у 29 повідомленнях.

У 24 використаних прикладах ми спостерігали використання метафори з метою впливу на реципієнта.

Також поширеним методом впливу є повторення, що спостерігається у 17 розглянутих прикладах, адже сприяє вкоріненню необхідного для маніпулятора образу у свідомості реципієнта, а отже досягає маніпулятивної мети.

Останнім з найбільш поширених методів впливу ми хочемо виділити заклик до дії (за допомогою наказового способу чи без), що був використаний в якості маніпулятивної стратегії у 16 прикладах, що ми навели у нашому дослідженні.

Варто зазначити, що ці маніпулятивні методи більше притаманні сучасним політичним діячам, обрані приклади належать діючим представникам політичної еліти, а в більшості правлячій верхівці, зокрема президенту Франції Емманюелю Макрону. Однак їхнє використання також залежить від способу комунікації з реципієнтом та об'єму повідомлення. Так повтори значно частіше зустрічаються у промовах, оскільки таким чином маніпулятивний ефект легше приховати у більшому повідомленні, а такі елементи, як заклик до дії частіше реалізується у коротких повідомленнях, що зазвичай публікуються у мережі.

Серед публікацій у соціальних мережах найчастіше зустрічаються посилання на інші джерела (позначення інших облікових засобів у повідомленні, що слугують першоджерелом), риторичні питання та пряма декларація.

Основними методами перекладу для успішної трансформації маніпулятивної мети ми вважаємо пошук прямих еквівалентів та дослівний переклад з метою збереження смислового навантаження повідомлення. Ми також застосовували конкретизацію та адаптацію для україномовного реципієнта, зумовлені соціокультурними та історичними особливостями націй. Окрім лексико-семантичних засобів ми користувались граматичними трансформаціями, аби текст перекладу відповідав нормам української мови з максимальною точною передачею змісту повідомлення.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Результати нашого дослідження дозволяють зробити нам наступні висновки:

1. Проаналізувавши наукові праці та публікації низки вітчизняних та закордонних дослідників нами було визначено суть таких понять, як «дискурс», «політичний дискурс», «маніпуляція». На основі цих понять, ми охарактеризували політичну маніпуляцію, що визначається як прихований політичний вплив та керування, що повинно залишатись непомітним для реципієнта.

Таким чином, під дискурсом ми розуміємо процес переходу мови від знакової системи до живого мовлення, поєднання «висловлювання» з «комунікативною ситуацією», сукупність висловлювань, що відносяться до певної ідеології чи моральної позиції.

Під політичним дискурсом ми розуміємо складову загального поняття дискурсу, що наділена власними особливими ознаками, такими як боротьба за владу, нав'язування ідей та поглядів, просування цілей політичного мовця та комунікація з аудиторією.

Під маніпуляціями ми розуміємо комунікативну та інтерактивну з реципієнтом практику, за якої мовець встановлює чи вже чинить контроль над аудиторією у прихованій манері через підсвідомий вплив на реципієнта.

Ми поділили маніпулятивні елементи на основні групи дві: раціональні та емоційні, а останні – на прямі (орієнтовані на об'єкт) й непрямі (орієнтовані на оточення), які в свою чергу, поділяються в залежності від комунікативної мети мовця.

2. Основними методами психолінгвістичного впливу на реципієнта мовцем є пряма декларація, посилення мовця на авторитетних осіб чи джерел, вказівка мовця на слабкі сторони політичного опонента (у дебатах), повтор

конкретної ідеї, наказовий спосіб й інші засоби модальності у повідомленні чи у політичних гаслах, використання мовцем займенника «ми» та апелювання до єдності з реципієнтом чи задля поділу об'єкту повідомлення на своє / чуже, своєрідне відчуження небезпечного для ідеологічного розвитку політичної сили елементу від мовця та реципієнта, цитування, посилення на конкретні чи приховані авторитетні джерела, та емоційне забарвлення повідомлення відповідними лексичними одиницями, порівняннями, метафорами, синонімічними чи антонімічними одиницями, евфемізацію чи апеляції до почуттів (страх, гордість, ностальгія тощо) з метою змінення відношення реципієнта до запропонованого повідомлення, впливу на його/її поведінку чи як заклик до дії.

3. Основними методами психолінгвістичного впливу на реципієнта мовцем є не тільки словесні засобам впливу, а й невербальні (інтонація, паузи, голос), паралінгвістичним (жести, рухи тіла) та екстралінгвістичним (зовнішній вигляд). У письмовому контакті з реципієнтом вони передаються за допомогою підбору лексичного складу повідомлення та ділення речень та пунктуації відповідно. Такі маніпуляції, як правило, не застосовуються мовцем окремо, а зустрічаються в комбінації з іншими стратегіями для більшої ефективності. Однак, в інтернет-просторі, де повідомлення може бути дуже обмежене в об'ємі, методи використовуються ізольовано.

4. Маніпулятивною метою таких стратегій є заклик чи спонування реципієнта до дії, зміна світогляду чи позиції щодо об'єкту повідомлення, отримання лояльності з боку реципієнта та нарощування авторитету задля подальшого маніпулятивного впливу на аудиторію. При перекладі таких повідомлень необхідно зважати на маніпулятивну мету та стратегію, що використовується задля її досягнення.

Таким чином при перекладі таких елементів необхідно зберегти їх комунікативну функцію та прихований, підсвідомий вплив на реципієнта, аби маніпуляція залишалась прихованою для досягнення необхідного ефекту з

урахуванням соціальних, культурних та історичних особливостей української мови задля збереження змістового навантаження.

В ході нашої роботи були вирішені всі поставлені завдання, а результати нашого дослідження можуть слугувати основою для подальших лінгвістичних та психологічних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авченко В. Теория и практика политических манипуляций. М.,: Политика, 2008. 238 с.
2. Амелин В. Социология политики. М.,: Наука, 2009. – 174 с.
3. Барт Р. Дискурс истории. М., 2003.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 344-346 с.
5. Дяченко О.В. Застосування засобів мовно-маніпулятивної політичної діяльності в сучасних політичних процесах: дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2018. 60-92 с.
6. Гаврилова М.В. Политический дискурс как объект лингвистического анализа. URL: http://www.politstudies.ru/index.php?page_id=453&id=3401&jid=2620&jj=
7. Греймас - Греймас А.Ж., Курте Ж. Семиотика. Объяснительный словарь теории языка // Семиотика / сост., вступ. статья и общ. ред. Ю.С. Степанова. М.: Радуга, 1983. 483–550 с.
8. Гулей М.Д. Особливості структурно-композиційної організації тексту політичної публічної промови (на матеріалі виступів Президентів П'ятої Республіки Шарля де Голля і Жака Ширака) // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Зб. наук. статей / Відп. ред. Н.М. Корбозерова. – Вип. 6. К.: КНЛУ. 2001. 54-58 с.
9. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. М.: Прогресс, 1989. 307 с.
10. Дейк Т. А. ван. К определению дискурса. URL: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm>
11. Доценко Е. Психологія маніпуляції: явища, механізми та захист. Chero Publishing: Москва, 1997.
12. Иссерс О. Мовний вплив: Навчальний посібник. М., 2009. 60-80 с.

13. Иванова С.В. Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/ivanova-08.htm>
14. Ильин М.В. Политический дискурс: слова и смыслы (Государство). – Полис. Политические исследования. 1994. №2. 117 с.
15. Кашкин В.Б. Сопоставительные исследования дискурса // Концептуальное пространство языка. – Тамбов: Изд-во ТГУ, 2005. 337–353 с.
16. Камовникова Н.Е. Перевод как инструмент манипуляции общественным мнением в условиях политических ограничений / Н.Е. Камовникова // Вестник Тверского государственного университета, 2016. 267 с.
17. Коломиец С.В. Лингвистические средства объективации гендерного дисплея в институциональном дискурсе. Кемерово, 2010. 170 с.
18. Котлер Ф., Армстронг Г. Основы маркетинга / пер. с англ. – 9-е изд. М.: Вильямс, 2003. 120 с.
19. Лазуткина Е.М. Публицистический стиль: новые черты. М.: ЭЛПИС, 2008. 79 с.
20. Манаенко Г.Н. Информационно-дискурсивный подход к анализу осложненного предложения: монография / предисл. К.Я. Сигала. – Ставрополь, 2006. 263 с.
21. Маслова В.А. Политический дискурс: языковые игры или игры в слова? // Политическая лингвистика. – Вып. 1 (24). Екатеринбург, 2008. 43–48 с.
22. Менджерицкая Е.О. Термин «дискурс» в современной зарубежной лингвистике // Лингвокогнитивные проблемы межкультурной коммуникации / под ред. А.И. Изотова, В.В. Красных. М., 1997. 130–134 с.
23. Миронова Н.Н. Общие и частные характеристики политической рекламы // Политический дискурс в России 3: материалы рабочего совещания. – М.: Диалог – МГУ, 1999. 83–91 с.

24. Нашхоева М.Р. Лингвистическая концепция эмоций и эмотивности текста // Вестник Южно-Уральского государственного университета, 2011. 95-96 с.
25. Ожеван М. Маніпулятивні стратегії / М. Ожеван // Підприємництво в Україні. 2001. – № 9. 26-27 с.
26. Паршин П.Б. Речевое воздействие. Виртуальная энциклопедия Кругосвет. URL: https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/RECHEVOE_VOZDEJSTVIE.html
27. Паршина О. Російська політична мова: Теорія і практика. М., 2007.
28. Пономарев Н.Ф. Связи с общественностью: социальнопсихологические аспекты. СПб.: Питер, 2008. 208 с.
29. Почепцов Г.Г. Коммуникативные аспекты семантики. К.: Вища школа, 1987. 4-30 с.
30. Русакова О.Ф., Русаков В.М. PR-Дискурс: Теоретикометодологический анализ. Екатеринбург: УрО РАН, Институт международных связей, 2008. 340 с.
31. Рабчун А. I. Le discours politique français dans son aspect fonctionnel / Анастасія Рабчун. // Україна і світ: діалог мов та культур. Київ, 2019. 35-44 с.
32. Серіо П. о языке власти: критический анализ. Философия языка: в границах и вне границ / Ю.С. Степанов и др. Харьков, 1993. Т.1. 83–101 с.
33. Серіо П. Как читают тексты во Франции // Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса. – М., 1999. 26–27 с.
34. Синеокая Н.А. Характеристика политического дискурса. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=7695>
35. Слышкин Г.Г. Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. – М.: Academia, 2000. 139 с.
36. Соскина С.Н. Специфика использования манипулятивных приёмов с целью воздействия на общественное мнение (на материале президентских

- предвыборных кампаний США 2012 года) / С.Н. Соскина, Е.И. Сур // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. 2015. 161 с.
37. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики / Редакция Ш. Балли и А. Сеше. Пер. с франц. С. В. Чистяковой. Под общ. ред. М. Э. Рут, -- Екатеринбург: Изд-во Урал.ун-та, 1999. 432 с.
38. Тарасов Е. Ф. Речевое воздействие: Методология и теория / Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М.: Наука, 1990. 18 с.
39. Тимофеев Р.І., Цимбал І.В. *Stratégies de manipulation au discours politique sur Internet: quand "tous les moyens sont bons"* // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*» Том 32 (71) № 6, 2021 (у друці).
40. Тимофеев Р.І., Цимбал І.В. Політичний дискурс: понятійний апарат дослідження. *The XIV International Science Conference «Current issues of modern science and practice», May 17 – 19, 2021, Rome, Italy.* 139 с.
41. Филинский А.А. Критический анализ политического дискурса предвыборных кампаний 1999–2000 гг.: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – Тверь, 2002. 23 с.
42. Фуко М. Археология знания. – СПб.: Гуманитарная академия, 2012. 415 с.
43. Халатян А.Б. Предвыборный дискурс: жанровое своеобразие и специфика языкового воплощения: дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – Ставрополь, 2011. 281 с.
44. Черникова В.Е. Манипуляция массовым сознанием как феномен информационного общества // Теория и практика общественного развития. – 2015. 141-144 с.
45. Чернявская В.Е. Дискурс как объект лингвистических исследований // Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса: сб. науч. тр. Санкт.-Петербург. гос. ун-та экономики и финансов. – СПб., 2001. 11–22 с.

46. Чудинов А.П. Дискурсивные характеристики политической коммуникации // Политическая лингвистика. – 2012. – № 2 (40). 53–59 с.
47. Чудинов А.П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации: монография / Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2003. 248 с.
48. Шейгал Е.И. Культурные концепты политического дискурса // Коммуникация: теория и практика в различных социальных контекстах. – Пятигорск, 2002. 24–26 с.
49. Blass, R. Manipulation dans les discours et les écrits de Hitler du point de vue de la théorie de la pertinence. Bielefeld: Corniel Sen, 2005. 187-194 p.
50. Charaudeau P. Langage et discours. – Paris: Hachette, 1983. 176 p.
51. Chilton P.A. Politics and Language // The Encyclopedia of Language and Linguistics / ed. R.E. Asher. – Oxford, New York: Pergamon Press, 1994. 3214–3221 p.
52. Chilton P.A., Schaeffner C. Discourse and politics // Discourse Studies: A multidisciplinary introduction. T.A. van Dijk (Ed.). – London, 1997. – Vol. 2: Discourse as Social Interaction. 206–230 p.
53. Claudia, M. Politique et manipulation: théorie et pratique sociales. New York: Random House, 2005. 111 p.
54. Danler, P. Les réalisations morpho-syntaxiques et textuelles comme outils linguistiques d'argumentation pragmatique délibérée. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005. 63 p
55. De Saussure, L., Schulz, P. Manipulation et idéologies au XXe siècle. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2006.
56. Dillard, J. Pfau, M. Le manuel de persuasion: Développements théoriques et pratiques. Thousand Oaks: Sage, 2002.
57. Euphémisme, G. Gouverner par euphémisme. URL: <https://www.franceculture.fr/emissions/le-billet-politique/le-billet-politique-du-vendredi-22-juin-2018>

58. Goodin, R. *Politique de manipulation*. New Haven: Yale University Press, 1980. 59 p.
59. Eveline T. Feteris, *Habermas's Discourse Theory and the Rationality of Legal Discourse.*, 2017. 77-93 p.
60. LAROUSSE. URL: www.larousse.fr/dictionnaires/francais (Дата звернення: 15.10.2021).
61. Lopez Diaz M. *Figure de discours et de contextualization / Montserrat Lopes Diaz.*, 2014. 47 p.
62. Lillian, D. L *Modality, persuasion and manipulation in Canadian conversative discourse. Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines*, 2008. 1-16 p.
63. Martin Rojo, L. and van Dijk, T. « There was a Problem, and it was Solved! »: Legitimizing the Expulsion of illegal Migrants in Spanish Parliamentary Discourse URL: <https://doi.org/10.1177/0957926597008004005>
64. McCornack, S.A. *Information Manipulation Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 223 p.
65. Sheygal, E.I. *Semiotics of a political discourse*. Moscow, Gnozis, 2004.
66. Thomas J. (1995). *Meaning in Interaction. An Introduction to Pragmatics*. Pearson Education. London.
67. Trammell K. *Evolution of Online Campaigning: Increasing Interactivity in Candidate Web Sites and Blogs Through Text and Technical Featers*. *Mass Communication and Society*, 2006. 21-44 p.
68. VanDijk, T. *Discourse and manipulation*. *Discourse and Society*. New Delhi: Sage, 2018.
69. Ware, A. *Le concept de manipulation: son rapport à la démocratie et au pouvoir*. New York: Cambridge University Press., 1981. 149 p.
70. Wodak, R. *L'approche du discours historique*. Dans R. Wodak et M. Meyer (Eds.), *Méthodes d'analyse du discours critique*, London: Sage, 2001. 63-95 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Обліковий запис Twitter Алена Жюппе. URL: <https://twitter.com/alainjuppe> (Дата реєстрації: лютий 2011).
2. Обліковий запис Twitter Едуар Філіпа. URL: https://twitter.com/EPhilippe_LH (Дата реєстрації: січень 2013).
3. Обліковий запис Twitter Еммануель Варгон. URL: <https://twitter.com/emmwargon> (Дата реєстрації: жовтень 2018).
4. Обліковий запис Twitter Еммануеля Макрона. URL: <https://twitter.com/EmmanuelMacron> (Дата реєстрації: жовтень 2013).
5. Обліковий запис Twitter Єлисейського Палацу. URL: <https://twitter.com/Elysee> (Дата реєстрації: жовтень 2008).
6. Обліковий запис Twitter Жана Кастекса. URL: <https://twitter.com/jeancastex> (Дата реєстрації березень 2010).
7. Обліковий запис Twitter Жозе Бове. URL: <https://twitter.com/josebove> (Дата реєстрації: березень 2009).
8. Обліковий запис Twitter Крістофа Кастанера. URL: <https://twitter.com/CCastaner> (Дата реєстрації: березень 2010).
9. Офіційна веб-сторінка політичної партії En Marche ! URL: <https://en-marche.fr/>.
10. Adresse aux Français – 12 juillet 2021. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/07/12/adresse-aux-francais-12-juillet-2021> (Дата звернення: 12 липня 2021).
11. Cérémonie de commémoration du 103ième anniversaire de l’armistice de 1918. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/11/11/ceremonie-de-commemoration-du-103eme-anniversaire-de-larmistice-de-1918> (Дата звернення: 4 грудня 2021).

12. Colin Jones, The Cambridge Illustrated History of France. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=EVNGNIojGgMC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>.
13. Débat d'entre-deux-tours: Marine Le Pen / Emmanuel Macron. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iOAbBdlWgz0> (Дата дебатів: 4 травня 2017).
14. Déclaration du Président de la République après l'attaque terroriste de Nice. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/29/declaration-du-president-emmanuel-macron-apres-lattaque-terroriste-de-nice> (Дата звернення: 29 жовтня 2020).
15. Discours du Président de la République devant le Parlement au Congrès de Versailles. URL: <https://sv.ambafrance.org/DISCOURS-DU-PRESIDENT-DE-LA-REPUBLIQUE-DEVANT-LE-PARLEMENT-REUNI-EN-CONGRES> (Дата звернення 3 липня 2017).
16. Discours du Président de la République à l'occasion de la Présentation du plan France 2030. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/10/12/presentation-du-plan-france-2030> (Дата звернення: 12 жовтня 2021).
17. Discours du Président de la République à l'occasion de la restitution de 26 oeuvres des trésors royaux d'abomey à la république du Bénin. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/10/27/ceremonie-organisee-pour-la-restitution-de-26-oeuvres-des-tresors-royaux-dabomey-a-la-republique-du-benin> (Дата звернення 27 жовтня 2021).
18. Discours du Président de la République à l'occasion du lancement de l'Office français de la biodiversité. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/02/13/discours-du-president-de-la-republique-lors-du-lancement-de-loffice-francais-de-la-biodiversite> (Дата звернення: 13 лютого 2020).
19. Discours du Président de la République en ouverture du 4ième forum de Paris sur la paix. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel->

- [macron/2021/11/11/quatrieme-forum-de-paris-sur-la-paix](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/11/11/quatrieme-forum-de-paris-sur-la-paix) (Дата звернення: 11 листопада 2020).
20. Discours du Président de la République, hommage national à la mémoire de Samuel Paty. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/droits-de-l-homme/liberte-de-religion-ou-de-conviction/article/discours-du-president-de-la-republique-hommage-national-a-la-memoire-de-samuel> (Дата звернення: 21 жовтня 2020).
21. La "bravitude" de Ségolène Royal en Chine. URL: https://www.lemonde.fr/societe/article/2007/01/06/la-bravitude-de-segolene-royal-en-chine_852795_3224.html (Дата публікації: 6 січня 2007).
22. Présentation de la stratégie innovation santé 2030 par le Président de la République. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2021/06/29/faire-de-la-france-la-1ere-nation-europeenne-innovante-et-souveraine-en-sante> (Дата звернення: 29 червня 2021).